

וברייתא^א מקוה [שאוב] שהגליד כשר אם נמוח, התם לא שייך אלא אם נימוח. בשלמא מים שיש בהם גליד יכול לטבול במים והגליד מצטרף לשיעור אע"פ שלא נימוח, והיינו מתני' מעלין ולא פוסלים, אבל מקוה שאובים שהגליד ע"כ הגליד כלו ולא נשאר בו מים שאובים שלא נגלדו, והנה הוא קשה ככרזל ואיך יטבולו בו הלא צריך נגר למיפרקנהו, ע"כ תניא ונימוח. ואין מברייתא זו שום ראייה. וש"ס דנקיט בסוכה (שם) ובזבחים (שם) לענין כיוור טיט הנרוק ולא שלג וכפור, משום דבארץ ישראל טיט הנרוק שכיח באפס גשמים כל ימות החמה ושלג וכפור לא שכיח ואין להשתבש בזה.

תשובה רא

[צינורות ומרזבים מהגנות להמשכת מי גשמים למקוה]

שלומים אלף לוי"נ הרב המופלא ומופלג חר"ש כש"ת מו"ה מאיר נ"י. **76** יום אתמול עם הכנסת כלה קבלתי נועם מכתבו ושם נאמר אודות תיקוני מקוה שרוצים אנשי קהלתו לעשות צינורות ומרזבים מהגנות להמשיך מי גשמים ולעשות מהם מקוה כולו ממי גשמים ההם כדי שיחממו בנקל. **ל**

[ביאור המשנה החוטט בצנור]

תנן במשנה ג' פ"ד דמקוואות החוטט בצנור לקבל צרורות בשל עץ בכל שהוא וכו' היו צרורות מתלחחים בתוכה פוסלים המקוה ירד לתוכה עפר ונכבש כשר. ופי' הר"ש דהחוטט פוסל משום שעיי"ז נעשים המים העוברים שם שאובים בכלי, ואפי' נסתם עיי' צרורות עדיין נשאר בפסולו. אע"כ נכבשו הצרורות בתוכו בחוזק וכן פירשו כל המפרשים והפוסקים.

איברא בהגהת מרדכי דקידושין דף רמ"ח ע"א סי' תק"ס כתב וז"ל נ"ל מן המקוה שהמשיכו דרך צינור של אבנים כולה אף כי יש בו המשכה על

הנה לפי האמור רוב הפוסקים הגדולים חולקים על הרא"ש ור"ש ואיך יעלה על הדעת לסמוך באיסור כרת נגד דעת ראב"ד והרז"ה המפורשת. ורא"מ [= ור"א מביהם] מחמיר יותר, ופשטיות לשון הרמב"ם משמע כן. וגם רש"י לפי קמא ס"ל הכי. ע"כ חלילה לסמוך אלא יעשה כמש"ל וטהור הכל טהור.^ה

דברי הכותב בחפזי.

פ"ב כאור בוקר ליום עש"ק י"ג כסליו תקצ"ו לפ"ק. משה"ק סופר מפפד"מ

הארץ לא שרינן וכו' משום חשש חטטין שבתוכו כדאיתא במס' מקוואות החוטט בצנור לקבל צרורות פוסל בשל עץ בכ"ש ואם היו המים מתלחחים והרחיב בתוכו פוסל בכ"ש (ובדפוס הוסיפו איזה תיבות בשני חצאי לבנה וקלקלו כמוכן להמעין קצת וכמשמע ג"כ בב"י סי' ר"א וק"ל). מבואר שהוא גרס במשנתינו ואם היו המים מתלחחים וכו' ולא גרס צרורות אלא גרס מים. והרצון דלא זו אף זו קתני לא מיבעיא אם חטט בידיים לקבל כ"ש דפסול אלא אפי' לחלחו המים והרקיבו בו כדי לקבל כל שהוא נמי פוסל.^א

תו מייתי התם במרדכי דברי ר' שמריה החולק והכשיר מקוה ההיא וההיא דמקוואות החוטט לקבל בו צרורות בשל עץ בכ"ש, היינו בדוקא כשהתחיל לחטוט וגילה בדעתו דניחא ליה שיהיה בית קבול והמים יתלחחו עד שיהיה בו רביעית, אבל אם לא חטט בו משהו אפי' ניחא ליה במה שנעשה ממילא נראה דלא חשיב כלי דלא עדיף מחשו"ק שהעלו לגג דאינן בכי יותן אע"ג דניחא ליה לבעלים עד שהיפך בהם עכ"ל הצריך לענינו. מדבריו נראה שגם הוא גרס כן במתני' אלא שפי' בענין אחר, וס"ל דסיפא מפרש לרישא דמש"ה פסול

ד. בחוספתא טהרות פ"ב ברייתא ג. ההשלמה דלהלן היא עפ"י החוספתא שם.

ה. הגר"פ מקדלין בשו"ת שאילת דוד סי' ג' ור' (שבסר"ס פסקי הלכות על רמב"ם הל' אישות) לא קיבל העצה שכתב החת"ס כאן ונימוקו עמו עפ"י מה שהוכיח מבמה ראשונים שכל שבשעת נפילה למקוה לא תיה ראו לזבילה שוב אינו נעשה מקוה כשר. ועי' גלות עליות מקוואות שו"ת ארץ צבי סי' קכה והו"א יור"ד סי' קלג. [ור' מרחשת ח"א סי' לט ואמרי משה סי' א אות ז].

תשובה רא

א. בדברי המרדכי דן רבינו גם להלן סי' ירד בסופו. ונראה שחזר בו ממש"כ כאן עש"ה.

ע"י חטיטה כ"ש משום שכ רביעית. וקשה להלום

[תמיהה על ד

והנה מ"ש דאפי' ניחא לו מוזיק דלא עדיף מד

להבין דבריו, דאדרכא נ כוונתו אמתני' רפ"ז דמכש שחשבו הן אינן בכי יותן דחולין י"ג ע"א לא שנו א חשו"ק לא היפכו בהם, מחשבתן ניכרת מתוך מעט הרמב"ם פי"ד מטומאת א בהם קאי אחשו"י שהם ה יודע כלל מזה אבל ב

במחשבה ושמחה בעלמא וכן ביאר התי"ט במשנה ז מאוד. וא"כ לפ"ז לפי דמדמה ש"ס הך דכי יותן לקבולי טומאה כדמייתי ד וכו', א"כ מבואר מזה אי כלי מאליו ע"י איזה סבה בו ה' נעשה כלי לקבל ששנינו כל הכלים יורדינו (כלים פכ"ה מ"ג). וא"כ ה"ו ע"י המים לקבל צרורות אדם נעשה כלי לקבל טו המקוה משום שאיבה ודב נדפס מחדש חיי על המרו אב"ד דמדינת מעהרין ולא ימצא שם

[ניחא ליה בהכשר]

ובמ"מ עדיין צ"ע הא אפ שישמחו בו בעלי לא"א. וגדולה מזו שנינו אינן בכי יותן יע"ש ובפי ניחא ליה שיהיה כלי לק שלו. וי"ל ע"פ מה שהקד דבמכשירים פסק דבעינן

א. בלקוטי הב"ח: עי' רמב"ם

גלות חתם סוכו

גמאור

יע"ג צג - ג

מנון גמאור

גיות
זו
אפי'
שום
זים,
כ"פ
ותא
תני'
יטה
זען.
סוף
וטט
היה

ברי'
דכי
לא
היה
יטב
שה
ישך
ליט
ליו
לל

זוא
יטה
צוה
זא,
זים.
זמו
זינן
זמה

זים
זים
זכר

רות.
זכת.

לדבר מהא דאמרין ביומא ט' ע"ב אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף, אם עליתם כלכם בימי עזרא כתומה נבנה עליה טירת כסף שאין רקבון שולט בו, עכשיו שעליתם כדלתות נמשלתם כארז שהרקב שולט בו. וקשה הא טירת כסף אינו מענין חומה שהחומה אינה אלא של אבנים והיה לו לומר אם חומה היא נבנה עליה טירת אבנים כמו שאמר גבי דלת שעשוי מעץ אמר נצור עליה לוח ארז, ה"נ הל"ל טירת אבנים. ועוד שזה שייך יותר טירת ומבצר מאבנים משל כסף. אע"כ דגבי אבנים נמי שייך רקבון עכ"פ ע"י מים השוחקים אבנים, ורק במתכת לא שייך רקבון ע"כ נקט כסף. וכן ראיתי בפרנקפורט דמיין הצינורות המקלחים מי גשמים למקוה עשויים מעופרת. והעושה משל מתכות יזהר שלא יבואו המים להמקוה ע"י דבר המקבל טומאה עפ"י המבואר בש"ע סעיף ל"ה וסעיף מ"ח יע"ש. ויש לי בזה אריכות בתשובה אחרת¹ בארתי בה כמה דברים צייתי להעתיקם לו אולי יצטרך לזה.

והנה מ"ש מעלתו שדעתו לעשות נקבים בהמרזבים וצינורות, אין בו צורך של כלום אם עשוי באופן הנ"ל.

גם מ"ש שלא יגיע הצינור אל תוך המקוה ממש אלא סמוך לה רחוק ממנה ג"ט ויומשכו המים לתוך המקוה מהקרקע, לא ידעתי בה שום תועלת, ממ"נ, אם יפסלו הצינורות משום כלי אין מועיל המשכה לכלי שאוב, ואם אין מקום לחשש זה, א"כ למה נרחיק הצינורות מהמקוה אם לא שהם של מתכות שמקבלים טומאה וגם אינה מחוברת לקרקע ומשום שתהיה הויה בטהרה רצה שיפלו המים ע"י הקרקע ולא ע"י הצינור, אלא שלזה די בכ"ש ולא בעי ג' טפחים כמו שבארתי במק"א.

ומ"ש שבקרקע המקוה העשויה מבנין לבינים נתנו עליה נסרים עבים מאוד כדי שלא יזוכו המים בין הלבנים ויבלעו בו, והנסרים משולבות אשה אל אחותה ע"י ברזלים, וצוה מעלתו לעשות בהם נקבים כשפופרת הנוד כדי לצאת דברי האמור בש"ע סי' קצ"ח [סע' לא] וכמ"ש הש"ך שם בשם מהר"ם לובלין ס"ק (מ"ח) [מ"ה] בסופו אלו דבריו.

ולא ירדתי לסוף דעתו בזה אם בא לחוש לחומרת מהר"ם לובלין הנ"ל א"כ מה הועיל בעשותו בהם נקבים, וכי מפני זה אינם ראויים למדרס, נקבים אלו מועילים לבטל מתורת כלי קבול, אבל לבטל מתורת מדרס מה יועיל, ואדרבא מגרע גרעי השתא, שהרי מכיון שמונחים על רצפת אבנים הרי הנקבים עשויים לקבלה וה"ל כלי קבול ממש. ועוד י"ל דאיכא למיחש להמים שנכנסים לתוך הנקבים ונמשכים למטה בין הנסרים ולבינים ואולי יעשו ע"י כזוחלין ויופסלו המקוה כולו מדינא כמבואר בש"ע סעיף נ"א.

ועוד אני תמה אם בא לחוש לחומרת מהר"ם לובלין איך יקבע בו ברזלים והם מקבלים טומאה ועי"ז גם העץ מקבל טומאה מפני שהברזל מעמיד אותם, והכל הולך אחר המעמיד, יעיין בשבת נ"ט ע"ב פסקי נזמי האף וכו' ושם ט"ו ע"ב תוס' ד"ה ור"מ היא וכו' וק"ל. ויעיין מ"ש ש"ך בי"ד סי' ק"כ סק"ב ויע"ש ברמ"א סעיף ז'.

לבן נ"ל דודאי הרוצה לחוש לחומרות הנ"ל יעשה רצפת אבנים בלי נסרים כלל וכלל, והמקיל לא הפסיד אפי' עם הברזלים מטעם כיון שעשויה מתחלה לשם בנין. אבל עכ"פ יסתום הנקבים שצוה לעשות בהם משום חשש זחילה שהוא חשש דאורייתא.

וכזה אסיים בברכה החותם באהבה רבה. משה"ק סופר מפפד"מ

ה. לעיל סי' קצט. ור' להלן בוס"י ריה.
ו. לעיל סי' קצט ד"ה אך.
ז. צ"ב ולהלן סי' רו פשיטא ליה דהנך נקבים מהני גם לבטל הכלי מתורת מדרס.
ח. ראה פת"ש סי' קצח סק"ט מה שהעיר על ד"ר כאן [וג"ל שם ר"ז במקום סי' ר"יו].
ט. ראה פת"ש שם.
י. בפת"ש שם: גם ע"ז קשה ממש"כ הוא ו"ל עצמו בסוס"י רו ויבא לקמן סי' רא סק"י. וראה להלן סי' ריד ד"ה אמנם.

6

בבנין, ואם אח"כ חקקו והשלימו לכלי ה"ל כחוטט בעפר בלבד שלא יקנה שם חדש ע"י החטיטה ההיא דאל"ה פסול משום דקיי"ל שינוי שם קונה. ע"כ הנלע"ד שלא לזוז מפסק ראשונים ויכול ליקח גיגית שלא נעשית מעיקרא לקרקע ולנקבו כשפורת הנוד שלא על מנת לתקנו בברזא ולקובעה

בקרקע בבנין ולבטלה שם לעולם. ואם אולי יצטרכו לסתום הנקב בברזא אח"כ אין בכך כלום, ומ"מ הואיל והגאון נב"י אוסר לא אסמוך על דברי עד שיסכים עמי גאון מורה הוראה א'. פיזונג ב' אלול תקע"ו לפ"ק. משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה רו

[מקוה המחובר למעין]

7c שוכ"ט ליי"נ הרב הגאון חריף בעל פיפיות עומד לתלפיות כש"ת מה"ו געץ נ"י אב"ד ור"מ דק"ק בא"י יע"א. נועם מכתבו הגיעני מעולפת ספירים בלהבת אש תורה המה מאירים אודות מורה אחד שצוה לעשות מקוה גיגית אחת תלויה בשלשלאות ומנוקבת כשפופרת הנוד לחברה אל המעיין, וסותמים הנקב בברזא כדי לפתוח בשעה שהיא יורדת לטבול כדי לחבר עם המעיין ברגע הטבילה ולחזור לסותמו מיד כדי שלא יתקררו המים חמין שבגיגית והגיגית נתחזקה בחבושים ויתירות של ברזל. והן כל יקר ראתה עיניו שלדעתו המקוה פסולה לטבול בו ואפשר מדאורייתא נמי כמבואר באריכות מכתבו הראה פנים לכל צד כמראה האופן. הנה עיניו הבודלחים לנוכח יביטו העתק תשובתי שכתבתי. אמנם בתבית הקבוע בקרקע ונבנה שם אף ע"ג דהתם חבית עגולה והכא תיבה וגיגית ולדעת פר"מ כיון שעשוי למושב הרוחצים במרחץ ה"ל כלי למדרס. לע"ד כיון שניקב כדינו טרם שיקבע בקרקע תו לא תזי למרחץ דהרי מים יוצאים ולא חזו תו למדרס ומה שסותמים אותו אחר שנקבע בקרקע ה"ל קבעו ולבסוף חקקו ככל הדברים והתנאים שכתבתי בתשובה המועתקת. L

[כלי העשוי לקבל ע"י ברזא]

ושם הסכמתי לדברי נב"י (מה"ח סי' קמב) דע"י שהברזא עשוי לכך מעיקרא ה"ל ככלי העשוי לקבל בענין זה. והדרנא בי מפני שמצאתי להגאון

בתשרי בית אפרים ה' יאריך ימיו בחי"ד סי' נ"ג דחה זה בדברים נכונים מאד יעיין עליו. אלא מ"מ מסיים בסוף וז"ל תבנא לדינא שלע"ד אין חשש אם נסתם בברזא של עץ, ומ"מ חוששים לדברי הגאון נב"י ז"ל. וגם בתשובות מאיר נתיבים (ח"א סי' יא) ראיתי שחושש לזה, לכן שפיר דמי לעשות נקב א' גדול כמוציא רמון ולסתמו בסיד וצרורות דרך בנין, וזה יהי' סתום. ועוד יעשו נקב כשפ"ה עם ברזא ולפתוח הברזא בכל עת שבא לטבול וכו' עכ"ל יע"ש. והוא עצה נכונה בענין זה.

[טבילה בכלי שנעשה מתחלה לשמש עם הקרקע]

אך כל זה אם היו לוקחים גיגית שלא נעשה מתחלה לשמש עם הקרקע ונוקבים אותו ומבטלו מתורת כלי, ומה שמחברו אח"כ עם הקרקע, ה"ל מעשה בנין ככופת שאור שיחדו לשיבה, אז מותר לטבול בו אם יש בו כשיעור אפי' כשהנקב סתום לגמרי, דלא הוה טובל בכלי אלא בקרקע ממש. אך כלי שנעשה מתחלה לשמש עם הקרקע נהי דלענין קבלת טומאה אין כאן בית מיחוש לא מטעם הכלי ולא מטעם הברזא, כיון שנעשה מתחלה לשמש עם הקרקע, מ"מ לפסול המקוה ומכ"ש לטבול בתוכו פסול מטעם כלי, ואין הבנין בקרקע מבטלו להתיר הטבילה בתוכו כשהנקב סתום.

ועוד לע"ד דוקא בנין בקרקע ממש מבטלו נהי דלא בעי' שיהי' קבור ושקוע בתוך קרקע ואפי' עומד ע"ג קרקע ומרחו בטיט מהני וכמ"ש ש"כ סי'

תשובה רו

א. יתכן שהכוונה לתשובה הקודמת וכן הדברים שהובאו להלן זו נמצאים לעיל סי' רה. ועיין גם לעיל סי' קצח. ב. ראה לעיל סי' קצח אות ו במה שהביא ממרכבת המשנה דמשמע התם דליכא נפ"מ היכן נקבו בתלוש או במחובר. ג. ראה לעיל סי' קצח אות ו והערה שם.

ר"א ס"ק כ"ה, מ בשלשלאות איננו אל שלשלאותיו ואיננו בו בית אפרים לא עמד מה שכתבתי נכון. אך לן בה דוודאי באות' ראייה מטיטרוס פ"ב ז סתום אין המים יוצ פקק העליון מוציא דאי מוציא המים דר מפה ומפה באותו וסברא זו בעינה דכשמסיר הברזא ונ מקלחים מפה ומפה ובמב"ט [ח"ג] סי' סקפ"ב ה בקרקע והיו נקובים והמים מקלחים מה נכנסים בנקב זה ויו היה בתחתיתו היה לא נתבטל מתורת מהנקבים אע"פ ש

[תמיו]

ותמיה על הכ"מ שכתב רי מתחלה נקבים כמו כן מההיא דשולי (כלים פ"ד סוף מ"ג) וראב"ד כלל לדינא אלו משתמשים בה וה"ל כסלון של נ פי"ז מכלים. ולרא ולדינא שניהם אנ שיהיה דעת הרמנ אותו דבר שנעשו בשבירה ופחיתה ו יהיה דומה לכלים הגע עצמך אם

ד. ועי' תסדי דוד לתו ה. יעוין חו"א על דוד

בסוכה כ"א ע"ב מתני' הסומך סוכתו בכרעי המטה, הרז"ה פסק שם כרבנן והר"ף נמי דפסק כר"י [ונכתב הרא"ש (שם) דהטעם משום קבע, ור"ן נמי דכתב הטעם כמ"ד שמעמידה בדבר המקבל טומאה מ"מ העלה דגזירה דרבנן היא שלא יבוא לסכך בהם, אבל אין שום אחד שיסבור הולך אחר המעמיד.

והנלע"ד בזה דג' מחלוקות יש. רבנן בתראי ס"ל הכל הולך אחר המעמיד אפי' שיהיה המעמיד משמש את העץ כגון חשוקים של דלי שאין ספק שהדלי עיקר וחשוקים משמשים לו, מ"מ כיון שהחשוקים מעמידים אותו הוה ליה דין כלי מתכות דכללא כיילי הכל הולך אחר המעמיד. אמנם ר' נחמיה ומחלוקתו היינו תנא קמא שלו תרווייהו ס"ל הכל הולך אחר עיקר הכלי, והמשמש בטל לגבי העיקר אפי' יהיה המשמש מעמיד את כל הכלי, כגון חשוקים של דלי. אך בכלי ששניהם צריכים זה לזה כגון סולם ושליבותיו, א"כ צריך הכרע איזה נקרא עיקר הכלי ואיזה נקרא משמש, בהא פליגי, תנא קמא דר"נ ס"ל המעמיד יכרע ועמודי הסולם עיקרים והשליבות משמשים את העמודים, ולר"נ אין מעלה כלל בהעמדה אלא בתר עיקר פעולת הכלי וכוונת תשמישו אזלינן, ובסולם הלך אחר שליבותיו, וכן נמי בטבעת וחותמו דתרווייהו צריכי אהדדי, לרבנן הולך אחר מעמיד והחותם משמש לטבעת ובטל לגביה, משא"כ לר"נ. וסתם מתניתין דכלים אתיא כתנא קמא דר"נ אבל לא כרבנן בתראי אדרבא סתמא דלא כוותיהו מדאתי עלה דטבעת מטעם מתכת המשמש העץ. וא"כ (בסוף) [בסוכה] כ"א ע"ב הנ"ל דדומה ממש לחשוקי דלי לא אזלינן בתר המעמיד.

והשתא נ"ל דלענין שבת נמי יש נפקותא בין ת"ק לרבנן בתראי, דלרבנן בתראי דס"ל הכל בטל לגבי מעמיד אפי' העיקר לגבי המשמש, א"כ החותם בטל לגבי טבעת ביטול גמור וכמאן דליתיה דמי הנושאו בשבת פטור, משא"כ לתנא קמא לא חשיבי המעמיד כולי האי לבטל אידך ביטול גמור אלא מטעם משמש אתאינן עלה, ולענין טומאה הולכין אחר עיקר, אבל עכ"פ משמש מיהו הוה, ולענין שבת משוי הוא. ויעיין סברא כעין זו בשבת קל"ט ע"ב ובתוס' ד"ה ציצית כו'. וא"כ למסקנא דשבת ס' ע"א טומאה אשבת קרמית ואחי מתני' דשבת שפיר כסתם דמתניתין דכלים וכר"נ

ומחלוקתו, ולא פסקי כרבנן בתראי, וא"ש פסק הרמב"ם.

ובזה יש לסלק גם תלונת מהרמ"ל הנ"ל (סוד"ה ונבוא) מהתוס' שבת פ"א ע"א ד"ה חפי ור"נ ומחלוקתו קאמרי. (ובל"י) [ולשוין] ט"ז בי"ד סי' ק"כ סק"ח שהזכיר ר"מ הוא שלא ברקדוק כמו שכתבתי לעיל בשם התוס' דשבת (שם) ובר"ה י"ט ע"א (ד"ה יהודה בן שמוע), אלא הול"ל רבנן בתראי דר"נ וכנ"ל.

[מעמיד הגיגית בכלי מתכת]

וא"כ לפי עניות דעתי העיקר שהחשוקים ויתדות אינם עושים את הכלי כלי מתכות. ומכל שכן בנ"ד שאין התיבה והגיגית צריכים לה עתה כלל רק שלא יתקלקל לעתיד ע"י כובד מים והטובלים כמו שכתב פר"מ, וכבר פסקה לזה בנב"י מה"ח בחי"ד סי' קל"ז ד"ה ונתזור וכו'. ומה שהקשה על דבריו מדברי ר"ת בתוס' סוכה יו"ד ע"א ד"ה פירס, הארכתי במ"א (לעיל סי' רד). ויעיין מג"א סי' ל"ב סקל"ט בשם ת"ה.

נחזור לנידון שלפנינו. ואמרתי אספרה כמו שמקוה כונו באה לידי בהיותי במרחץ פיזונג ופסלתיה מטעם שאינה מחוברת בקרקע בבנין רק תלוי בשלשלאות ואז בעינין מדינא שיהיה הנקב פתוח בשעת טבילה ואי לאו פסולה מה"ת לענ"ד. וכל הנשים המשמשים המקוה העידו לפני שאין פותחים הברזא ממש מפני שאי אפשר להם למצוא הנקב בתוך המים להחזיר הברזא למקומה לסותמו מפני שהם ממשמשים כעיוור באפילה ובין כך נמשכים ועולים מים קרים מהמעייין לתוך התיבה ומתקררים. ויען כי המורה אמר להם בתחלה כי הסרת הברזא הוא רק לחומרא בעלמא ע"כ לא דקדקו בזה. וע"כ נ"ל דהמקוה שעשה המורה שהזכיר מעלתו פסולה.

ובל הני מילי לימרו משמי ברבים שאני פוסל המקוה ומכ"ש שנעשה התיבה מעיקרא לשמש הקרקע דגרע טפי לע"ד, שאם הברזא עושה אותה כלי לא נתבטלה ע"י שנבנית בקרקע, מכ"ש שאינה נבנית כלל אלא חלוי בשלשלאות. ועל פר"מ מוטל להסיר מכשול מגלילותיו.

ל

פ"ב יום ג' כ"ט טבת תקעט"ל.

משה"ק סופר מפפד"מ

ו. והוה שלא כפי שהעלה מרן לעיל סי' רא בסופו לחומרא ההלכיים אחר דבר המעמיד.

שלום לתלמידי הרבני הנ"ל
ע"ד מי שיש לו בתון חמין לטהרת נשי נסדים, אי מותר ללמוד ב אמבטי ושום דבר לצו המקוה ומתחממת לעת בחודש ימים.

לא נעלמו ממנו דברי רב פ"ג מה' ק"ש (ה"ג) מים צוננים דלית ביה זוז הכליה וזוהמיה. ושוב הנ קביעת מזווה, מקוה ומר בא"ח סי' פ"ד (סק"ב) ומ הקשו מדקיי"ל בי"ד סי' ברכת הטבילה במקוה. ו אמצעי שבמרחץ שמינית ברכת טבילה דשייך התנ ומג"א תי' דמותר לומר י צוננים רק שלא ליכנס שו אסור לקבוע מזווה שם. שלנו (שמחמיי) [שמחנ כמרחץ ממש. ובס' פר"כ השקל (סי' פה סק"ב) מכ דאבעיא להו פשיטא ליו מור וקציעה (סי' פד) שכר דידן שרוחצים ג"כ בר לברך בשם, אלא יש לנו תפסוק בדבור, ואף אב (הפסק נמי אינה נחשב וכך אני נוהג עם ברכו בגדיי אחר

[חשש זוהמא]
והנהגה לכאורה הי' נרא חמין שבמקוה י קרים, דהרי הי' לכה"ג

א. תשובה זו נדפסה גם לעיל

בשולי הכלי מהפשרת השלג שבתוך הכלי ויצטרף אחד לאחד לג' לוגין שאובים שפוסלים המקוה ולאחר שנתמלא המקוה שלג יעשה כנ"ל (בריש הסימן) להניח טס ברזל מלוכב וגחלים הרבה

שיופשר השלג מאליו. הארכת קצת וממילא רוחא שמעתא.^א
ואחתום בכרכה הכ"ד.
משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה ריד

[מקוואות הנעשים ע"י סילונות הנמשכים מהגנות]

שלום וישע רב, יבא ויקרב לאור נערב, אדם גדול ורב, אבן הזוהר, כעצם השמים לטוהר, י"ג וידיד נפש כל חי, ה"ה הרב הגאון המופלג המפורסם העומד לתלפיות, חרב פיפיות, כש"ת מו"ה בנימין וואלף האמבורג נ"י, העומד לנס בקהלתו המפוארה ק"ק פיורדא יע"א ראש המדברים בכל מקום ברוך יאמר לעומתו.

76 לעשות רצון יראי ה' הפצתי להשיב דבר ולא חצי דבר. ע"ד המקוואות הנעשים בכמה קהלות ישראל ע"י מי גשמים ע"י סילונות הנמשכים מהגנות סילונות של טסי נחשת דלא שליט בהו ריקבא ובסופן סילונות של נסרים מחוברים שיגיעו

המים למקוה ע"י טהרה, וכשהיא מלאה לה כשיעור ויותר הרבה מחממים מים ביורה גדולה שיש בו ברזא ופותחים הכרזא ונמשכים המים חמים למקוה ג"כ ע"י סילון נסרים כנ"ל. וכל יום שואבים מהמקוה כשיעור שנשפכין חמין לתוכה אתמול או קרוב לזה ע"מ לתזור ולשפוך לתוכה חמין היום. **ל** ובקהלתנו עשויה מימי הגאונים הקדמונים ב' עוקות זו בצד זו ושניהם מלאים ונקובים זה לזה נקב גדול משפופרת הנוד, וכשמנקין אחד שוב שופכים אל השניה בהמשכה ע"י סילונות כנ"ל מים מעלמא עד שתתמלא השני הריקנית, וכשתתמלא השני מנקין גם אז את זב ע"י

טומאה דלא מהני לכ"ע ככה"ג עיי"ש וע' רש"י פסחים י"ג, ב' ל"ש אלא בכלי אבל בקרקע מותר' יעו"ש ובהכי הוה א"ש טפי דלא נקט מקוה את המעיין דמעין לא משכח"ל כלל שיהי' מקוה חלוש ויקבל טומאה, אכן בשו"ת חת"ס סי' קצ"ח ב' בפשוט' דכל מים שנממאו באויר או בתלוש כשנפלין לקרקע ונעשו מקוה כשרה פקעה טומאתו והדבר צלע"ג, שוב ראיתי בתשובת הרא"ש כלל ל"א דין ב' הביא דברי התוס' אם טמא ויטהרו וכו' עכ"ל ורוצה להביא מזה רא' דמתני נם בשאובין השקת כל דהוא אע"פ שנפסק אח"כ עיי"ש וא"כ ע"כ כוונת הרא"ש אין ר"ל שגם עכשיו הוא חסר רק שהיה חסר בשעת קבלת הטומאה ועי"ז היה יכול לקבל טומאה כמבואר בפ"ק דמקוואות ברע"ב וברמב"ם פמ"ו משו"א הל"ב דמקוה שאין בה אר"ם שפיר מקבל טומאה אם נפלו שם מים ממים ברצון ולשון שהוא חסר לא דוקא ור"ל שהיה חסר, אלא דלפ"י תמוה א"כ מאי רא' מייתי לשאובין כיון דלא מיירי כלל התם משאובין דהרי שפיר משכח"ל שלא מהני שאובין ויטמאו ואפי' לפי מש"כ רש"י פסחים י"ו ע"ב דרביעית מים שבקרקע אמק"ט מה"ת רק מדרבנן והכא אקרא קאי מ"מ משכח"ל במים שבכלים שלא נעשו שאובין כגון במנ"ח קנקנים לנגב ונחמלאו מאליהן דלא היו שאובין ומ"מ שפיר מקבלין טומאה אם נפל בהם מים מומאים ברצון כיון דלא נעשו מקוה דאוריית' אף קודם שבמלו לרביעית דמקוה מפני שהם בכלים וא"כ מאי רא' מייתי לשאובין וצע"ג. **ג**. בקובץ תשובות חת"ס יור"ד סי' לט השיב רבינו להשואל כאן על מכתבו לרבינו, והנה כבר מקודם הוספתי על גליון תשובתי לפע"ד היינו דברי רש"י חגיגה י"א דמעין במטלטלי, ובשמי' אמינא ל' בני מדרשא, והנה כבר מקודם הוספתי על גליון תשובתי לפע"ד היינו דברי רש"י חגיגה י"א ע"א דורחין במים (ויקרא מ"ו) בפת"ה, והקשו עליו תוס' וכו', ולפע"ד כוונת רש"י מבואר דס"ל דקרא אך מעין (שם י"א ל"ו) לא מיירי מטבילה רק מטהרת המים עצמן, וקרא ורחץ במים בפת"ה מורה על מים הידועים במקום אחר והיינו קרא דאך מעין, וכל התנאים הצריכים לטהרת המים עצמן אותן תנאים צריכים לטבילת הטמאים ולא מטעם (חוקה) [חוקה] אחי עליה, כן נראה לי כוונת רש"י. אלא לפי זה תליא כ"ז הדין במקרא ובמסורת כמו יראה ויחלב וחלב פ"ק דסנהדרין (ד' סע"א), אלו דברי תוספות על הגליון. יתר מזה אין לי להשיב על כל הדקדוקים ואין דרכי לעשות סגנוניא, וידע כי כמה פעמים ימצא דבריו חו"ל שעשו הסיבה למסובב ופעמים המסובב לסיבה, ע"כ כמה פעמים ימצא שחלו מקוה בטהרה ולפעמים בהיפך, ומי שאינו מתעקש יעמיד כל דבר על בריו ומכוננו. [ור' לעיל סי' קצח אות יב].

תשובה ריד

- א. לעיל סי' ג' כתב רבינו עשיית מקוה ע"י מים שאובין. וראה לעיל סי' ר"א וסי' ריב. ועי' שו"ת באר משה [להר"מ דנישבסקי אב"ד סלבווקא] יור"ד סי' לו.
- ב. הכוונה לראשונה, וממלאין אותה ע"י המשכה.

המשכה הראשונה כמתני' בכתף ונותן בעליון עד ע שאל יחסר ד ובהרבה קהלות קטנות נקובה כשפ"ה להם כנ"ל נדחקים מאוד ממקום למקום עד ימי הו וכפור כבמתני' דמקוואות טובלות הנשים במקוה ו סילונות שניתקנה על ידי ו מעשיה בפרטות כי קטן ו וחרד ו

והנה פר"מ יצא לפקפק חסידתו וצדקתו נקי חומרות כל האפשרי וחש בדורו האריך עלינו הדרך והרחיב כמעין הנובע וכ כתבתי קונטרס אחדי לסלק (מה"ת סי' קמב) מעל רוב הנו מנוקב כשפופרת הנוד ונכ אחרת" בענין מילוי מקוה יצאתי לישע בעזה"י אשר י יעזרי ויהיה עמדי לברר בוריה ואימא מילתא דתתי וסיעת מרחמוהי כולם אה גבור

[ביאור הסוגיא]

וזאת החלי בעזה"י. גרסי כל חייבי טבילות כ בין ביה"כ במאי אילימא איכא שאובים ניהו אלא ל אין אינש אתרינא לא אר" אלא לחמי טבריה, ופריך מ כדי הוא בית אלקינו לאבד יכול לטבול בצונן ומסיק נ וכתבו התוס' (ד"ה טבילה)

כ"ה. הפני יהושע היה רב בפפד"מ.
ג. אולי כוונתו לסי' קצח עיין שם.
ג"ה. ר' לעיל סי' ה. ועי' גם סי' ריג.
ד. בדגותות יג"ל יעקב: ג"ב לענ"ד
אם כן המרחצאות נפיהו או כל אמבטאות שבמרחצאות כש

מרדכי דקידושין סי' תק"ס יבין דבר לאשורו. כתחלה אקדים מה שהגיהו המדפיסים בין שני חצאי לבנה הוא שיבוש וס"ל להגה' מרדכי פי' מתני' ג' פ"ד דמקוואות היו צרורות מתחלחלים בתוכה פוסלים את המקוה, פי' שהצרורות והמים הרקיבו העץ ונעשה ראוי לקבלה על ידיהם שוב פוסל המקוה, וס"ל כיון שכל צינור עלול לכך ס"ל כאילו נעשה בכוננה, ואע"פ ששארי גדולים לא פירשו כך מ"מ חשש מהרי"ק לפי' המשנה של המחמיר ומהיות טוב אל תקרי רע.

דאמנם ראיתי בבעלי הנפש (פ"ד משער המים) דמפרש חוטט לקבל צרורות היינו שהגגות טוחות בטיט וע"י הגשמים מתטטש הטיט ויורד מהגג ונחרב, ע"כ חוטטים בצינור לקבל אותן צרורות ועפר שיתזרזר ויטלם משם להטיח גגו, וס"ל דלקבל צרורות ועפר שלא ירדו עם המים לא מיקרי לקבלה רק כשעשוי ע"ד הנ"ל. ואם כן לפ"ז ליתא לחששא דהגהת מרדכי מ"מ, אי בסילון שחתת הקרקע הא אינו עשוי לקבל טיט להטיח גגו, ואי בסלונות של גגות הא לא שכיח ריקבון, נהי אם נעשה כן מיפסיל אבל לא שכיח, וממילא א"ל [=אין לומר] דהוה כמתכוון לכך, דהרי ל"ש שיהי' כן וחומרע בעלמא הוא. ומ"מ בסלונות של נחשת ליכא למיחש למידי ובפרט שיעשו בסופו צנור וסילון של נסרים מחוברים ולא יקבעם בחבושים של ברזל דאפשר דמקבל טומאה דהכל הולך אחר המעמיד והארכתי בזה בתשובה אחרת². וכל הנסרים של עץ שבסוף סילוני מתכות השופכים אל תוך העוקה למי המקוה יעשו עקומות בסופן, באופן שכשנמשכים המים דרך סילון של מתכת לעילא לא יראו אויר מי המקוה, דאויר כלי ככלי דמי (ובחיים כה, ב), וה"ל כאלו באו מהמתכת המקבל טומאה למי המקוה להדיא, ע"כ יהי' עקומות כמין ארכובה בסופן והוא פשוט. ואין מזהירין אלא למוזהרין ונזהרין ומוזהרים כזוהר הרקיע וכככבים לעולם ועד.

והנה פה במדינתנו כל הגגות מכוסים בטבלאות של עץ משופים שקורין שינדל ואין בהם עכבת מים כלל. ובפפד"מ כל הגגות משופים באבנים

וכו', ומה שפסק הרא"מ דאם המשיכה ע"ג רצפת אבנים או נסרים דלא הוי המשכה, פליגי עליה בשאלתות ופסקו דאם המשיכו בצינור שקבעו ולבסוף חקקו דכשרים עכ"ל המרדכי שם. ויש לתמוה על הרב ב"י שהביא זה בספרו ב"י ולא עשה שום זכר ממנו בחבורו בש"ע וגם רמ"א (סעי' מו) לא חשש אלא חומרע בעלמא, וחזי מאן גברי רבא רא"ם ותשו' ר"א מוורדון ורוקח. והנה חפשתי מוצא הדין במקורו ובס' יראים שלפנינו לא מצאתי³, אך ברוקח מצאתי בס' ש"ז תשו' הר"א מוורדנא והמעייין שם יראה ויבחן דס"ל רבנן וראב"י לא פליגי, וס"ל המשיכה כולה כשר והוא שהמשיכה כלה על קרקע שראוי לבלוע. ואמנם המשכה ורבייה היינו בצינור שאינו ראוי לבלוע. והדבר מובן שאובים הפסולים מה"ת לא יתבטלו מהיות שאובים אלא ע"י קרקע שראוי לבלוע אך רוב כשרים שמן התורה השאובים בטלים ברוב ומדרבנן בעי המשכה סגי ברצפה או צינור. וכן [נראה] מסדר המרדכי שסידר, הרא"מ הצריך קרקע ראוי לבלוע והתיר אפי' (כלי) [כלן] שאוב, ורי"ף פליג ולא התיר אלא המשכה ורבייה, וכן השאלתות ולא הצריך קרקע ראוי לבלוע, וכן משמע עוד מדכתב רא"מ דשמע הל"מ דסגי אפי' המשכה ברצפת אבנים, והוא פליג ולא קיבל קבלתו הל"מ של זה, ואי ס"ד ברכייה והמשכה מה שיך הל"מ בדבר שהוא דרבנן, אע"כ אכולו שאוב ע"י המשכה קאי דהוי פסול דאורייתא ו(ול)[נ]תכשר' ע"י המשכה, ולזה צריך הל"מ, והרא"מ לא קיבל זה אלא בעינן שנתבטל שם שאובים מיניה ע"י זריעה בקרקע הראוי לבלוע. והיות כן ואנן הא לא נהגינן לסמוך אמקוה כולו שאוב ע"י המשכה, וברובו כשר ליכא מאן דבעי על גבי קרקע הראוי לבלוע, ע"כ לא חשו להו רבנן. זה נראה לי ברור בעזה"י.

ועכ"פ בנידון שלפנינו שקרוב לוודאי שאפי' המים חמים בעצמם כשרים שלא באו מכלי כנ"ל⁴, פשיטא דסגי בהמשכה ע"י סילון מחובר מנסרים כחומרותו של מהרי"ק שורש נ"ו ענף ד'. ומה שתמה ב"י על המחמיר בזה, המעיין בהגהת

ון שאין ידי ע"פ שנוטל י העליונים לר לא באו טפחים ע"י שום מראית מבוראים

זשמ"ה ז"ל אייתי מיא יר' שימי יב. ב). וכ' ל' שמעתי גשיכה ע"ג מר' יוחנן יאו נתבטלו כאילו באו גובים, אבל שאינן ראוי שהרי אינם שהרי אינם תשו' הר"ר [גדול עשה אסיקנא וכן נראה דלית יגי אראב"י וכו'. ונראה ה, וכן פסק והמשכה י

ממק"א ולהלן ל"ג (א"ה עין

ע' ו שם]. ועי'

ל מאליו וכוה זשום דבמחבר

בעינן המשכה כמו שכתבתי.

י"ו. ראה בהערה הקודמת.
 יח. בהגהות יג"ל יעקב: נ"ב כבר כתבתי לעיל שזה חמוה לענ"ד דאפי' את"ל שהזורה שמהממן בה לא הוי כלי מפני שנעשה מתחילה לקרקע מ"מ הוי שפכו לתוכה שאובין ממש ממק"א וע"ג, שוב מצאתי בפרי השרה ח"ג סי' קל"ג הנקרא נחלי מים כר"ה מעתה הביא ד' חת"ם דכאן ופקפק הרבה לומר דגם הזורה נקרא כלי אבל גם הוא לא הרגיש במש"כ והמים כבר נעשו שאובין קודם שבאו לזורה וע"ז לא מהני מה שנחחק שם ליישב עיי"ש ותבין (א"ה עין ח' נכון ע"ז בשו"ת יג"ל יעקב חו"ד סי' פ"ג ד"ה ואגב ועיין עוד סי' פ"ה ד"ה וכוה וא"ל).
 יט. לעיל סי' רא בסופו ד"ה ועוד.

שאלות ותשובות

בית שלמה

חלק יורה דעה

מאת הגאון המפורסם

שר התורה עמוד היראה וההוראה

כקש"ת מו"ה רבי **שלמה דרימר** וצוקללה"ח

אב"ד דק"ק סקאלא

מח"ס **ישרש יעקב** על מסכת יבמות

נדפס לראשונה בלמברג תרל"ז

וכעת נדפס מחדש בתוספות שונות

ע"י נכדו - הר"ר **שלמה דרימר** שיחי' - ניו יארק

נערך ונסדר בס"ד בתוספת "השלמות" ע"י

דוד אברהם מנדלבוים שיחי'**כרך ג'**

עיה"ק ירושלים תשע"ג לפ"ק

תשובה סד

בענין בנין מקוה ופסול שאובין

ב"ה סקאלא. יום ג' ז"ך כסליו תרכ"א לפ"ק

רב ברכות ישועות והצלחות לכבוד אהובי ידידי הרבני המופלג חריף ובקי מו"ה דוד שלמה נ"י

76

תמוז קבלתי מכתבו, ויען למדתי סוגיא עמוקה לא יכולתי להפסיק. והיום עיינתי, והנני משיבו בקצרה, יען אינני במזג הבריאות. על דבר שאלתו בנידון התיבה שבמקוה שבקהילתכם שכתב רו"מ שלצאת ידי כל הפוסקים יעשו הנקב בשוליה למטה קודם שיחבר הנסרים זה לזה ואז לא יהיה נקרא עליה שם כלי בשום פעם, ולכן מותר לסתמה אחר כך אחר הקביעות בארץ גם בברזא של עץ עכ"ד.

הגה אף שיועיל בזה להסיר החשש שבנדע ביהודה (תנינא ריש סי' קמב) שלדעתו אף קודם הסתימה הוי עליה שם כלי יען שהיה מתחלה בדעתו לסתום הנקב, לזה מהני עצת רו"מ. אבל אכתי אין ההיתר רק מצד קבעו ולבסוף חקקו, והנודע ביהודה האריך שם דלענין טבילה תוך הכלי שהוא פסול מן התורה לא מהני כמבואר מסוגיית הש"ס (ב"ב דס"ו). ואם כי הרח"ש

והבאר יעקב, ואחריהם החתם סופר האריך לחתור היבשה ליתן ישוב לפשטות דברי הטור להתיר בקבעו ולבסוף חקקו, כבר הארכתי בתשובה במקום אחר שדברי החתם סופר אינם מוכרחים, וחלילה להקל בדבר אחד נגד פשטות הסוגיא, ונגד שלשה חמורי עולם והם הגאון נודע ביהודה, והגאון מהר"א וילנא, והגאון מהרע"א שפסקו להחמיר, ולזה לא יועיל עצת רו"מ.

ומזה שכתב דבכהאי גונא דומה לקובע דפנות התיבה לכותלי המקוה במסמרים, איני מבין דבריו, דהא על זה אנו דנין, ואם כוונתו דזהו ודאי מותר לעשות שיעשה דרך בנין בתוך המקוה כמו תיבה על דרך שנשאל החתם סופר (סי' ריז), הנה בכהאי גונא גם דעתי נוטה להקלא, ולא מטעם החתם סופר (שם) דהוי קבעו ולבסוף חקקו, אלא משום דבכהאי גונא בנין ממש הוא ולא כלי. וזהו טעם הרשב"א בתשובה הובא בהגהת רמ"א (ס"ז), וכך מפורש בב"ח (סי' קצח סכ"ט), וע"ש בספר סדרי טהרה (סקס"ג ד"ה עוד כתב). ואכתי לכתחלה לבי מהסס קצת, מחמת לשון תשובת נודע ביהודה (שם סוף

השלמות

ולסמוך בכה"ג על הפוסקים המתירים קבעו ולבסוף חקקו משכנס לחשש זוחלין שהוא מה"ת פסול לכ"ע עש"ה.

אך מ"ש הבית שלמה הנ"ל (סי' ס"ד) דעצת בעל התנאי שיעשה הנקב טרם חיבור הנסרים זה לזה הוא להסיר החשש של הנב"י שלדעתו אף קודם הסתימה הוה עליה שם כלי, ואכתי אין ההיתר מצד קבוע ולבסוף חקקו ולהנב"י לענין לטבול בתוך הכלי שהוא מה"ת לא מהני זה ע"ש.

לענ"ד גם לשיטת הנב"י מהני זאת העצה, דכיון שהנקב קודם חיבור הנסרים אינו חל שם כלי בארץ ואפי' שבר כלי אינו נקרא אחר החיבור נסרים זה לזה, יען שמעולם לא היה עליו שם כלי, ודוקא כשחקק בתוך קרקע כלי גמור וכל שם כלי בתוך הקרקע לשיטת הנב"י שפיר אין הנקב של אח"כ מוציא ומבטלו מתורת

(א) במשניות טהרת יום טוב (כרך י"ט ע' רלה) בליקוטים מספר מים עמוקים על הלי מקוואות (אות יט) הביא דברי רבינו זצ"ל כאן וכתב: עיין עוד שם בשו"ת בית שלמה (סי' ס"ה) שע"י הנקב שעשו בשולים המים נוחלו לחוץ, ע"ש שהביא בשם החת"ס (סי' ר"א) אף בזוחלין על רצפה של המקוה חוץ לתיבה ולא לחוץ ג"כ מיקרי זוחלין, אמנם מלשון הנב"י (סי' קמ"ב) נראה שמיקל בזה, אמנם אם הם זוחלין לחוץ לגמרי בשעת הטבילה זהו פסול גמור, וצויה שם לסתום הנקב שהוא כמוציא דימון בסיד וצורדות מעורב בזה לא יזחול עוד כמ"ש הב"א בשם מאיר נתיבים. ואם גם זה לא יועיל שלא יזחול, יעשה התיבה דרך בנין ואם כל אלה לא יועיל לסתום הזחילה אזי כשנעשה התיבה מחוברת לקרקע בעת שבנו אותה כנידון שבחת"ס (סי' רי"ז) שהחזיקה והקביעות באים כאחד ואין יכולים לעכב הזחילה מותר לסתום היטב הנקב בנסר

סי' קמב). וגם מדברי הלבושי שרד (סי' קצח) משמע להחמיר, וע"ש בסדרי טהרה. אלא שמשלשון הנודע ביהודה (ריש סי' קלו) משמע קצת להקל.

אבל אם שגם דעתי נוטה להקל, היינו משום שבכחאי גונא בנין הוא ולא כלי, ואין זה ענין לכאן, על כן דרך המוכח לעשות כמבואר בש"ע, ובתשובת מאיר נתיבים (סי' יא), ובתשובת בית אפרים (סוף סי' נג) לסתום הנקב אחר כך בסיד וצוררות דרך בנין, ועי' בש"ע של הגאון החסיד מוהרש"ז ז"ל (אחר הלכות נדה) מה שנתן עצה לעשות שלא יבואו המים דרך הנקב אחר הסתימה. רק מה שכתב שם שדי לשפוך סיד לבד תוך הנקב, הנה אף שבנודע ביהודה (שם) מביא דברי הרשב"א שבסיד לבד לא מקרי סתימה וכשר, והנודע ביהודה סמך על זה כאם קבע התיבה בקביעות גמור, מ"מ לבי מהסס קצת על פי המשנה (סוף פ"ה דפרה). ולדעת הרשב"א צריך לחלק בין דיבוק לסתימה. אבל עיקר מה שנשתייע הנודע ביהודה להכשיר, על פי דברי

הרמב"ם, אינו מוכרח כלל, וכבר הארכתי בכזה במקום אחר, לכן יסתום בסיד וצוררות דוקא.

גם מבואר (שם) בש"ע הנ"ל, שהנקב יהיה טפח על טפח מרובע וע"ש [ועיין (פי"ז מכלים מ"ד) ושאר כלים שאין יכולין לקבל רמונים כגון הרובע והיא רובע הקב שהיא ארבעה רביעית הלוג. ובש"ס (פסחים קט, א) מבואר דרביעית הלוג הוא אצבעים על אצבעים ונמצא רובע הקב טפח על טפח, אלא שאינו יכול לקבל רמונים משום דאמתא באמתא לא יתיב כדאיתא בש"ס (שם). אמנם לכאורה על כרחך אין השיעור טפח על טפח ממש, דאל"כ למה לא חשבינן בהנהו דשיעורין טפח (נדה כו, א), ואף דמשני התם טפח על טפח לא קאמרינן, מ"מ מדלא מקשי מהא, משמע קצת דזה לאו שיעור טפח הוא, וגם לא נקט שיעור טפח רק כמוציא רימון. ויש לדחות ולומר דנקט כרמונים משום דמשום הכי טהורים דמסתמא מיוחדים לרמונים, ובנקב כמוציא רימון שוב לא חזו למילתייהו, ואף דכלי עץ אין חילוק בין

השלמות

כלי, משא"כ בכזה שלא חל שום שם כלי עליו לא בתלוש ולא במחובר, איך יחול עליו שם כלי מחדש אחר שניקב יען שמחשבתו לסותמו כברוא, לדעתי גם הנוכחי מודה לזה ע"כ.

ב כתב הגאון ר' מאיר אריק זצ"ל בספרו מנחת פיחים (י"ד סי' ר"א בנ"מ ע' קמא): וראיתי בשו"ת בית שלמה מהדו"ת חלק י"ד סימן ס"ד שהביא ראייה דשיעור מוציא רמון הוא טפח על טפח מרובע בצמצום, מפ"ז דכלים מ"ד ושאר כל הכלים שאין מקבלים רימונים כגון הרובע וכו', והא רובע הקב הוא לוג, ורביעית הלוג הוא אצבעיים על אצבעיים עי' פסחים ק"ט ע"א, א"כ רובע הקב ד' אצבעות על ד' אצבעות שהוא טפח ואינו מקבל רמון דאמתא באמתא לא יתיב, ולפי"ז הקשה, דלמה בכמה דוכתי נקיט שיעור מוציא רמון ולא טפח על טפח.

והנה מ"ש דרובע הקב הוא טפח על טפח, כן מבואר בר"ן פרק ערבי פסחים (דף כ"ג ע"ב בדפי הרי"ף ד"ה אצבעיים), ואף על פי כן נראה דרמון הוא פחות מטפח על טפח, רק כיון דרובע הקב אינו מקבל שתי רימונים דרמון הוא יותר מחצי טפח לכך לא משערין במוציא רמון רק ברובו, דכלי כו' שאינו מקבל שני רימונים אין דרך לייחד כלי לרמון אחד, וכן משמע בתדושי רמב"ן בסוף פרק המצניע (צ"ה ע"ב) והיינו דנקיט שם לישנא דאין מקבלים רימונים חרתי משמע. ובהיות כן נראה דארבא, משם ראייה דהרמון

הוא פחות מטפח על טפח, דאם נימא דהרמון הוא טפח על טפח מצומצם, א"כ מאי שנא דנקיט רובע ליתני חצי הקב ואכתי אינו מקבל שני רימונים, דהא חצי הקב הוא טפחיים על טפחיים ואי אפשר ליכנס בתוכו שני רימונים, ועל כרחך דרימון פחות מטפח על טפח ושפיר יכול ליכנס בחצי הקב שני רימונים.

ועוד נראה, דעל כרחך אין הרמון טפח על טפח מרובע, דהא לחד מאן דאמר כירושלמי נדרים פ"ג ה"ב אין מרובע כאוכלין, ועל כרחך הרמון אינו מרובע והוא פחות מטפח על טפח מרובע, ועי' ברש"י על התורה על הפסוק (שמות כ"ח ל"ג) ועשית על שוליו רמוני כתב, עגולים וחלולים כביצת תרנגולת, ולכאורה אפשר לומר דדעתו דגם הרמון בגדלו ארכו ורחבו הוא כביצה, ויש להוכיח קצת כן משבת (ק"ב ע"ב) ניקב כמוציא זית וסתמו וזית וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רמון, א"כ משמע דשני נקבים כמוציא זית היא רמון, וזית היא חצי ביצה לדעת כמה פוסקים כמבואר באו"ח סימן תפ"ו, א"כ אין הרמון ביצה.

אבל באמת אין שום ראייה משם, דיתכן דעשה עוד כמה נקבים כמוציא זית עד שהשלים לרמון, ורש"י שכתב כביצה הוא רק לענין העגול ולא לענין השיעור.

ולדעת הרבינו שמשון (פי"ז דכלים מ"ד) דשיעור מוציא רמון היינו ג' רימונים שיצאו ביחד נראה דהיא קרוב לב' טפחים, והרב

בשפוע, ואם לא יוכלו לכרין כל כך עכ"פ יראו שהצד אשר בו הנקב יהיה נמוך קצת מצד השני, ויותר טוב שיהיה ביושר אבל בדיעבד בכל ענין כשר, וכבר הארכתי בתשובה במקום אחר.

ויעל דבר שכתב ר"מ שהאומן אומר שמוכרה ליתן מבחוץ על התיבה חשוק של ברזל סביב להחזיקה, הנה קודם שיעשו החשוק מן העשת של ברזל, עדיין לא בא לידי קבלת טומאה. וכשעשו החשוק עשאוהו בכדי ליתנו על התיבה ולקובעו בקרקע וגם כן אינו מקבל טומאה, כיון שנעשה מתחלה לשמש את הקרקע כמבואר בש"ע (סמ"ח). וע"ש בדגול מרכבה. אמנם אכתי יש לפקפק בזה, ועי' בתשובת נודע ביהודה (מה"ת סוף סי' קט) והארכתי במקום אחר. ובעיקר הדבר בתשובת חתם סופר (סוף סי' רא, וסוף סי' ריד) מחמיר בזה, משום דהכל הולך אחר המעמיד. אמנם (בסי' רו) הקיל דלא אמרינן בכהאי גוונא הכל הולך כו', אבל דבריו שם הם נגד כל דברי הראשונים שבש"ע (סי' קב ס"ו וס"ז), דאף המקלין בחשוקים של ברזל מבחוץ טעמם משום דלענין טבילה כיון שמשמשים בהכלי מבפנים והברזל הוא מבחוץ, ואף בזה הרבה מחמירים וע"ש בש"ך (סקי"ב). אבל לענין טומאה, בפרט לענין טבילת נדה שבכרת, ודאי דיש להחמיר כמאן דאמר הכל הולך כו'. **ומזה** שכתב שם עוד החתם סופר טעם להיתר על פי דברי הנודע ביהודה (שם סוף סי' קלז ד"ה ונחזור), ועל פי מה שביאר דבריו החתם סופר (סי' רד) לא דמי

אם מיוחד לרמונים או לא כמו בכלי חרס (שבת זה, ב), מ"מ כיון דסתם כלי עץ מיוחד לרמונים הלכה למשה מסיני שמשום הכי שיעורן במוציא רימון, וגם אסמכוהו אקרא דארץ חטה ושעורה כדאיתא בש"ס בכמה דוכתי, ומשום הכי נקט שיעורא דרימונים].

והנה לפי מה שכתב הנודע ביהודה (שם), יש להקל עכ"פ גם בסתימת ברזא אחר הקביעות, אם יש עכ"פ נקב כל שהוא פתוח. ע"ש מה שיישב בזה דעת הטור, אמנם דבריו אינם מוכרחים למעשה. ועוד שאם יהיה נקב גדול קצת יש לפעמים חשש זוחלין, ועיין חתם סופר (סוף סי' רא), ואם הוא נקב כל שהוא ממש ודאי יסתם ע"י המים, שלא יהיה נקב כלל, שעל ידי הלחלוחית יתקרב עצם על עצמו, וזהו סתימה יותר מכל הסתימות. על כן המוכרח לסתום דוקא כל הנקב בסיד וצרוורת דרך בנין, על דרך המבואר בתשובת מאיר נתיבים (הנ"ל).

ואשר שאל שיש מורים לעשות ארבעה נקבים דוקא בכל ארבעה זוויות בכדי שלא יקבל מים כל שהוא. הנה ודאי דלשון הש"ך (סקכ"ב) אטעיה להו, אבל הלשון מגומגם שם. ומה שאמרו במשנה (סוף פ"ד), ובתוספתא דאם מקבל כל שהוא פסול אנקיבה מן הצד קאי, היינו שיהיה הנקב סמוך להשולים, וכן מבואר בכל הפוסקים, ובפרט בתשובת בית אפרים ובש"ע של מוהרש"ז (הנ"ל), דבנקב אחד בשוליים די. אמנם לכתחילה יש לכרין להעמיד התיבה ביושר בצמצום גדול ולא

השלמות

ד"ל כפי הנראה לא חשש לשיטתו, כי דעת תוס' שבת (קיי"ב ע"ב) ד"ה עד ובכמה דוכתי דברמון אחד משערין, וכן דעת ר"י החסיד בחוס' ברכות (מ"א ע"א) ד"ה שיעוריהו, וכן נראה דעת רמב"ם וראב"ד (פ"ו מכלים ה"ב) וכן הוא גם דעת הרא"ש (פ"ז דכלים) שם דברמון אחד משערין גי' רימונים היינו שיצאו בזה אחר זה שהוא מעט יותר מרמון אחד, ולשיטה זו רמז הרב במוסגר (משנה ז' ד"ה ולמעין).

והנה"ל י"ל, דבאמת בכל מעיין יש להסתפק קצת אם הוא מעיין ממש או הוא מי תמציות כמ"ש בתשובת מהרי"ט (חלק ב' סי' יח), וברוב שאובים הוי פסול דאורייתא, ולכך הוצרך רביעית הלוג דעכ"פ בזה יצא מחשש תורה דרביעית מטהר, ולענין הספק דרבנן דהא בטלוח חז"ל לרביעית, בזה שוב סומכין מה שלמראית

ג כ"ק אדמו"ר ר"י מסאטמר זצ"ל כתובתו שנדפסה בספר טהרת יום טוב (חלק ד' ע' קז) כותב בנידון קושית רבינו זצ"ל כאן על החתם סופר זצ"ל: וקצת יש ליישב דבריו, שגם החת"ס (בסי' ר"י) כתב דאיכא רבנן בתראי דסברי הכל הולך אחר המעמיד אפי' בכה"ג שמשמש להכלי כמו חשוקים של ברזל וכדומה, אלא דכיון דר"נ ורבנן דר"נ שניהם סברי שאין הולכין בה אחר המעמיד הלכה כוותי'. והתוס' והרא"ש והטור בטבילת כלים לא כתבו שהלכה

וכן כתב החתם סופר (סוף סי' רז), אלא דאתי עלה מדברי הנודע ביהודה (סי' קלז), אבל דברי הנודע ביהודה אינם ענין לזה ועי' מה שכתבתי למעלה בסמוך, אבל דבר זה נכון הוא מצד הסברא.

ובן הוא נמי לענין המסמורת של ברזל צריך לדקדק לפי זה שאף שהמסמורת בעצמם אינם מקבלים טומאה, ועין נודע ביהודה (סי' קלז), והארכתיו במקום אחר, מכל מקום אם נאמר דהכל הולך אחר המעמיד אם כן אם התיבה לא תוכל להעשות אלא על ידי מסמורת ברזל המעמידין אותה, יש חשש פסול, והנודע ביהודה שם לא נחית לזה שם. אמנם אם נעשה בענין שהכלי יוכל להתקיים לעת עתה בלעדס, לדעתי אין לדונם כמעמיד. ואעפ"כ רצוני שישאל עוד רב מובהק אחד שיסכים לזה למעשה^(א), כי לא ראיתי תיבה של מקוה שיחגרוה בחשוקי ברזל. ומחמת חולשת כחי כעת לא יכולתי לעיין ולפלפל, והיה בזה שלום כנפשו ונפש הדורש שלומו באהבה

שלמה

במהרה"י זללה"ה חופ"ק הנ"ל

כלל, דכאן כיון שעל ידי המתכות המעמיד הוא כאלו התיבה כולה של מתכות ובכהאי גונא ודאי הוי הוויית המקוה על ידי דבר המקבל טומאה, וע"ש בנודע ביהודה (סי' קמב סוף ד"ה ומעתה), וזה פשוט. אמנם נראה שהחשוק עצמו אינו מקבל טומאה כיון שאינו כלי תשמיש בפני עצמו, ועי' בחתם סופר (סי' ריח), רק החשש הוא דכיון שהוא מעמיד התיבה הוי כאלו התיבה עצמה היא ממתכות, מ"מ כיון שניקבה כמוציא רימון הלא אף בכלי מתכות אם ניקב באופן שאינו ראוי להשתמש בו מעין מלאכתו הראשונה שרב אינו מקבל טומאה כמבואר במשנה ותוספתא ורמב"ם (פי"א מכלים), ותיבה זו עשויה להחזיק בה מים ועתה אינה ראויה לכך, ואף שהנקב נעשה קודם שנתן עליו החשוק של ברזל לא איכפת לן בהכי, ועי' בחתם סופר (סי' רו ד"ה ותמיה), ואעפ"כ לא הייתי סומך על זה לבד, כי יש לי בזה אריכות ואין כאן מקומו.

אמנם אם עשויה התיבה באופן שאף בלא החשוק יכולה להתקיים ולקבל, לא כמו החביות וכדומה שכל עמידתן הוא רק על ידי חשוקין. ובנידון רידן לאו הכי הוא, רק שפעולת החשוק הוא שיכולה להתקיים על ידי החשוק זמן ארוך יותר, בזה נראה דלא מקרי מעמיד,

הגהות מבן המחבר

אחר המעמיד, וכתב דמסתברא לי דלא אמרינן בזה הכל הולך אחר המעמיד, כיון שאף בלא החשוק יכולה התיבה כעת להתקיים ולקבל, רק שפעולת החשוק שיכולה להתקיים עי"ז זמן ארוך יותר, ואעפ"כ

76 (א) בסוף חלק יו"ד נדפסה השמטה מבן רבינו זצ"ל: בסי' ס"ד מסופק אאמו"ר הגאון זללה"ה בענין עם עשו חשוק של ברזל על התיבה שבמקוה להחזיקו אם יש לדון בזה הכל הולך

השלמות

ובגמ' ב"ב (ד' ק"ל) אין למדין הלכה לא מפי לימוד ולא מפי מעשה עד שיאמר הלכה למעשה, אלא שבסי' ר"ו יש לו עוד צירוף סברא נכונה מה שאין צריך כלל למעמיד אלא בשביל העתיד, ועי' חזי לאיצטרופי לסמוך עי"ז להקל למעשה, משא"כ בסי' ר"א ורי"ד שהיה צורך אז להמעמיד לא סמך עי"ז כלל והחמיר, וכבר נודע מ"ש הרדב"ז ועוד כמה פוסקים, שאם כותב איזה פוסק שני טעמים להקל באיזה ענין, א"א לסמוך עי"ז אלא בדאיכא שני הטעמים, כי אפשר לא היה סומך על טעם אחד אלא יען שיש לו גם טעם השני, וא"כ י"ל כן גם בדברי החת"ס ליישב סתירת דבריו.

דהכל הולך אחר המעמיד, אלא כתבו הלשון שכיון שהמעמיד הוא מבחוץ, א"כ טבילה אפילו למ"ד הכל הולך אחר המעמיד וא"כ לא כתבו כן אלא לרווחא דמילתא אפי' לאותו מ"ד, וי"ל דלא סברי כותבי, וכן משמע הלשון ואותו מ"ד י"ל שהוא רבנן בתראי, שגם לפי דברי החת"ס שבסי' ר"ו סברי דהכל הולך אחר המעמיד אף בכה"ג ואין הלכה כמותם.

אך עדיין דבריו ז"ל צ"ע כי הוא דבר חדש, ובהרבה ראשונים ז"ל גם בש"ע לא נראה כן, גם בדבריו בסי' ר"א נראה שהחליט להחמיר ותמה על השואל שלא כתב כן, וכבר הבאתי שיש גדולים

אך במרדכי שם מבואר בהדיא שפסק בזה להלכה דהולכין אחר מעמיד. ולזה י"ל בדעת החת"ס ז"ל, דכיון שהוכיח שיטתו מדברי הרמב"ם והתוס', אף שהמרדכי פליג, מ"מ העיקר בעיניו דברי הרמב"ם והתוס' ולק"מ.

ומה שהוא סותר עצמו מסי' ר"א ורי"ד י"ל, דאף שהעיקר בעיניו כן, מ"מ לא החליט להלכה ומכש"כ למעשה לא סמך עי"ז,

הגהות מבן המחבר

ור' שמעון מטמאים ותכ"א הטופל את הבריא טהור ואת הרעוע טמא, וכן בהדוק הקרוי, ועיין שם בפ"ג הרע"ב וז"ל הגרא"ו בביאורו לפה"מ שם וכן בהדוק הקרוי להודיעך כחן דרבנן, אע"ג דקרוי צריכה להדוק דעלול הוא להשבר וצריכה חזוק, הזאיל והשתא מיהת בריאה היא ולא צריכה לחזוק מטהרי רבנן ע"כ, והרי זה מפורש כסברת אמו"ץ הגאון זללה"ה. L

לא סמך ע"ז רק שיסכים עוד רב א' ועיין בדבריו בס"י פ"ג, הנה חכם א' אמר לי שכ"כ בהלכות קטנות ס"י ע"ו [ואינו ת"ל] לענין הכל הולך אחר המעמיד גבי טבילת כלים, ז)

ואני אומר אם הספיקות שלכם כך וכו', כי לענ"ד מצאתי סמך גכון לזה מן המשנה פ"ג דכלים מ"ה הטופל כלי חרס הבריא ר' מאיר

השלמות

עץ שיש לו חשוקים של ברזל המבואר בסימן ק"כ ס"ו דאם גם בלא החשוקים יכול לעמוד אלא שאינו מתקיים זמן רב לכ"ע לא מקרי מעמיד. L

שפקפקו אם להקל במעמיד כה"ג אפי' כשהוא רק בשביל העתיד עכ"ד.

ונדפסה תשובה זו בשו"ת דברי יואל (ח"א יו"ד ס"י ע"ז) וע"ש (באות ו') מש"כ עוד בדברי רבינו זצ"ל כאן.

והן אמת שיש לי ראייה להיפוך מהחוס' יומא (ע"כ א') ד"ה שמעמידין ציפויין שכתבו וז"ל ג"ל, דאפי' ציפוי זהב שעליהן בטל לגבי דידהו, דבכל דוכתא העץ בטל לגבי המתכות לענין טבילה ולכל מילי, דאמר הלך אחר המעמיד וכו' ובעצי שטים אינו כן, שהרי שלחן וכו' ויליף החם מקרא עכ"ל, והרי החם העץ היה עומד גם בלא הציפוי ואפי"ה מיתשב הוהב למעמיד אי לאו קרא דקמ"ל הציפוי בטל לגבי העץ, וא"כ י"ל דה"נ בזה עכ"ד. וע"ע בזה בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א ס"י קיח) ובספר עלי טהרה (יו"ד ח"ג עמ' תב) ע"ש. L

וע"ע בקובץ הכאר (קובץ כ"ה ע' י"ד בהערה י"ז) מה שהביא מרבינו זצ"ל כאן ובספר עלי טהרה (יו"ד ח"ג ע' שסט) ע"ש היטב.

ד) ראה בדברי יואל הנ"ל (בהערה ג') עוד בזה, ובשו"ת מהרש"ם (ח"א ס"י ב') הביא ג"כ את דברי בן רבינו זצ"ל כאן וכתב: ואני מוסיף ראייה מדברי הר"ש פ"ב דכלים מ"ד בסופה במ"ש ומטהרי רבנן, כיון שעשוי רק לחיזוק ע"ש ואף די"ל דשאני החם דתליא אי מקרי מחיה בדבר המקבל טומאה, אבל הכא תליא רק במעמיד, אבל זה אינו, דבתשובות הלכות קטנות שם מבואר הדין לענין כלי

כלל והיו כאוונר פסוק באונע הנצבה דהא ונאייק
לא ויקרי צרכה אצל כסקיים חונן הדעת דהוי
צרכה לצטלה פטיטא דמורז לראש השניע ואין
צנה שום ספק כלל :

(ב) וע"ד שאלתו זל שקנה בית ונחזירו ונתן
לדראן ונתה חוזר צו הפוקת אס חייצ
הנוכר להחזיר האדראן ונציח (נדצרי המיט חייצ
שהנצח צפית ר"ל ק"ה ז"ל הנה צלמה שדצרי
ונקחצריס וכן כתצתי בחיצולי וניש ק"ה ז"ל שס
אונס ז"ל דגס הוא לא קאונל כן רק צנאקחריס
הכהוגיס דצה הניקח ונד ליד אצל צקונה בית
צקתס אדראן ל"ה בערצונו מחול לך ויש להטעיס
לדצרי דהא לדצרי המיט לעולם ישיג יד הנוכר
על העליונה שהיא יכול לחזור צו ופלקוח לא יכול
לחזור צו אך פיון עכ"פ הנוכר ז"ל ונחויצ צני
שפרע לא לקתו ודהה הדין אצל צקרקע פיון
לדעת כניש לא שייך מי שפרע צקרקעות ועי
צפית חוייט סי ר"ד א"כ לא יתכן חומר סהחלצה
הפוקת על החלטת אדראן ונאחנא ויהי יד
הנוכר על העליונה צכל חונס אס הי הנודנר
צפי על החלטת אדראן ודלי ד"ס לפסוק כן
ונויש צפית שס שקי"ד ונדצרי נוצ"ל סי ל"א דצני
קנין לענ"ד צרור דהנוצי כחצ כן צצוידא דיהי
שאונר אס לא יצוה לזניש יחי החוצ דנעיקרא
נחיל אצל צמיד ערצון לחצירו ודלי א"ל קנין
דהא הנתינה גופא קנין הוא דכהן לו אדעתא
דהכי שאס יחזור צו יהי סלו וכינע ונקתינות
הנחצר דמיירי צכל קנין :

(ג) וע"ד שאלתו אידות עוגות אופיס עם ציגיס
שט צהס דס עם סרה חלות צידד וגס
אחיב כשנוליאין עוגות חנו אופיס צנקוס הראשונות
צלי ליצון — הנה ענה שאופין צומד אין חשס
דכיח פת צפת אינו חכור חונס ענה שאופין
אחריו צנקוס הזה צלי ליצון אינו נכון כלל
ומ"ס ונעלה דציגיס הוי כחוס ענה צכך הא אין
זה צלוע דהא הצילה צכלל צעיסה ויש צעין גס
לנענה צנקוס צנגע צחנור וכצלע צחנור ואח"כ
כשאופין עוגת כצרה וולא ונהחנור צלי רוטצ
דצלוע צכלל אף כחוס יולא צלי רוטצ כננצאר
ציו"ד סי ק"ה ואס גס צילה ויקרי טען ז"ל דלריד
להכסיר כל החנור ונכ"ע לדניא נראה דצילה לא
ויקרי טען כלל ואף ד"ס צו קתה שנוכיות כונ"ס
צמיצורי וניש יוד"ל סי ק"ה וקנ"ג צליצון צנקוס
זה לצד כנו צאפו חונן צחנור כניש צתי וצטניע
הרצ ז"ל סי תס"א אצל צלי ליצון צנקוס זה
אקור הפת שנאפה אח"כ כ"ק וקלת יס ללדד היתה
עפי"ד הפיי פי לו דצלוע ונכחוס ונכלי דיולא
צלי רוטצ הוא רק נדרצנן איב ז"ל דס ציגיס
הו"ל קד"ר ונכ"ע דצרי הפיי ז"ע ואין להקל :

סי י"א

דלכבוד הרצ המו"צ צמד"ת וו"ה יהואל מיכל →
שפערבער כ"י בוויין

ע"ד שאלתו ח"ל כששולחין לנציס לנקוס אחר
כורכין קציצ קנים על גני הנקרא טראשעס
והס קנים עציס וקסיס והקנים הניל ונכמיס זה
אלל זה ונחוצרים עיי חוט הנקשר כל קנה לקנה
המונה אללו וכורכין צחוס אה הלולציס כ"י
אלל יתהלהלו על הדרד ואחרי שולחין את

נוקסה אצל המעט קנח הדצוק צקונין הוי חונן
גנור יעוייט ונכ"ע ז"ל דנעט קנח הדצוק ויקרי
לא צלל רק הקונין גופייהו יצט ויקרי והכ חונן
נוקסה וגס הלום ראייתו צס יד"י ליו"ד סי ק"ט
סכ"ג ז"ל לקונין הוי נוקסה יעוייט :

(ה) מה טכאטק צענין יחוד כשאטתו צעיה אס
סייד איקור יחוד וכצ"ל לאו עיניו דצרי
הצ"ס סי כ"צ סי"ק כ"צ סכ"י דנדצרי הכ"עו נראה
כן דל"ס איקור יחוד כשאטתו צעיר ולקון הצ"ס
נשנע סס דלא פליג על"י ונכ"ע ז"ל דהא
צנאכה קידושין צקוס איתא וצונן שאטתו ענו
ישן ענחס הרי צה נקט לשון ענו דנשנע צצית
ורק לענין אשה חנור צעלה צעיר אין חושקין
נשוס יחוד וכן הוא לשון הסניע סס ונשנע דרק
צאקה דחינות צעלי על"י ל"ס יחוד כל צעלה
צעיר אצל לגצי איס טאין איננה אשה על"י רק
דנשנערתו אשה צה צענין ענו ואולי ז"ל דלעולם
לגצי איס כנ"י ונהי אף טאין אשה צציתו
דמקנחא הנא חיקף לציתה דכל כבודה צת ונלך
פנינה ואין דרכה לקצצ צשווקיס ונאמנא אף
שהוא צעיר ונקרי אשה ענו אצל צאיס שדרכו
תמיד כל היום צחיץ לצ" צה ונקרי צעלה צעיר
ושרי נשוס דחינות צעלה על"י וצאשה כה"ג שהוא
כאניות קומר ודרכה תמיד לקצצ צשווקיס ז"ל
דאקור יחוד לצעלה רק ען הקסה צאשה כיון
שדרכה נצח לציתה חניד ויקרי אשה ענו וכן
נראה לשון הכ"ע :

(ז) וע"ד אס נהקסה צהצנה דצרי הקניע ח"ה
סי"ה חרי"ח סי"ה חרי"ח סי"ה חרי"ח חרי"ח
שאפער סיכוד על"י חוליו וא"כ היינו דינא דרופא
חומר ח"י שהציא סס צקעי הי ונקורר ונפירוטלני
ולענ"ד דרופא חומר לריד היינו צצרור לו טעוצ
לפניו לאכול כי האכילה טוצ לחולי הזה ואפשר
שאס לא יאכל יבדד על"י החולי ודינא דירושלמי
היינו שא"י כלל אס טוצ לפניו לאכול שאפשר
לחולי זאת יאכל ולא יאכל שים :

(ז) וע"ד קוטיס הגלון ונהרשק ז"ל צה"ס סי
חרי"ח חרי"ח חרי"ח חרי"ח חרי"ח חרי"ח חרי"ח
אונר אינו לריד הוי ספק והחולה אונר ח"ל
יכריע ודאי של החולי את הספק צעדות לא אדע
עס קשיא ל"י דהא גס צדינ"ג ונוונות אשכחן
דכוות"ו צה"י אס נחמיצתי פטור ונלגס אף
למלה טעון צרי והוא שנוא ואס המלה נציא צ'
עדים דחייצ לו והלוח הציא ע"א שפטור אין
דצרי של אחד כלום ולא ונעס דלוקי חד כנגד
חד והסני ונכריע הספק אלל דצרי של אחד
צנקוס שניס לאו כלום הוא וה"כ לענין צקילות
כן הוא ואין סי"ה לעיין צו :

(יא) וע"ד ספיקו צענה צחתינה צרכה דהאל
הקדוש וקיים חונן הדעת אס לריד
לחזור לראש פשוט דלריד לחזור לראש השניע
זה כוונת הגנ"א שחס צצרכה צו
נעני צרכה אחרת היינו שחס צחונן הדעת
וכילא וגס צטו"ע הרצ ז"ל סי ק"ד צנו"ג לין
ע"ז סי ר"ט קע"י צו והיינו דקס איתא צה"י
לריד לקיים צפה"ג וקיים סה"כ יעוייט ול"ד
להא דכהז הרעיצ"א צחתינה דאס טעה צצרכה
לחתה גצור וכצ"ל חנור צרוך אשה הי וקיים
למדנו חוקיד ויחזור לראש הצרכה ואינו חוזר
לראש השניע כונ"ס צחיי"א כלל כי סי' דקס
פיון דלמדנו חוקיד פסוה הו"ל כלל סיים הצרכה

שלד אמר וצו א"ג
הרג"ל ל' מאיו ארוק צצית

כצד כחצתי לעיל דתכריך עולה ע"ג והוי כלי קיצוב נומט:

(ה) **אבן** נראה דקסירה דלמטה לא נשוי ליה כלי קיצוב כדאמרינן בכלים פכ"ו וי"ד לכל מונחות לזרות עהורין חוץ נמשל ערביים והיינו דלרכן כן לעולם יעו"ש צרנוצ"ס ורע"צ הרי דהקשר לא נשוי ליה כקצו"ס וזפרט צ"ד דהוי רק לרור טעה דלכ"ע לרור טעה עהור, וראיתי צ"י הפלרת ישראל פ"י וי"ט חאה דאנרו טש שפופרת הקש ונחללת הקש ענאל דהטעם הוא דקוסרין אותו צקופו כדי טיה"ו לו קיצוב דצפתוח ל"ה נחצצ בית קיצוב יעו"ש נראה דקוסרין דקסירה עושהו למקצב, וזה תנוה דהא כל הלכות עהורים והכי קיי"ל ואין דצרו נווכחים כלל טיהבן שקותמין אותו באיזה קטינה גנורה אצל קשר ל"ה קטינה ועוד דטס קותמין אותו כן להשתמש צו לעולם והכא עשוי להחיר וקשר העשוי להחיר ודאי ל"ה קתומה, וגם יפה העיר החכם הנחיר דאפילו צקיצוב גנור כה"ג צעשוי להחיר נוחכו ולהסליך הכלי לא נוקצב עוונאה כנו"ש הרנוצ"ס צ"ה ומכ"ס והוצא צתו"ח פט"ו נוסנה ה"י יעו"ש:

(ו) **וגם** אין לדון צ"ד נטעט פשוטי כלי עץ לפט"ש צנת"ח ס"י תרכ"ט דפשוטי כ"ע דנק"ט ודרצנן היינו רק צמטנטי אדם או צמטנטי כלים צטעת ונלככה ושלח צטעת ונלככה והכא אינו משונט רק שלא צטעת ונלככה ואפילו לנג"ח דכלי רחצ קלת וראוי להניח עליו ענאל נדרצנן נראה דהכא עהור דאין דרך כלל להניח עליו וע"י צסו"ע הרק"ז ז"ל דקרים ט"זין רחצים ד"ט דמותר לככך צהן אף שרצנן כיון דאין אינודין לכס טעמי"ט וה"י דכוותי"ג וגם נטעס חצילה ליכא לפינו"ש כח"ר טאין החצילה על כולם רק אי קשור לחצירו אין זה חצילה, לכן עשורת דאין נראה דמותר לככך צהס, זולת צנוקונות טעמין נמחללות כאלה תקרה כדאי"י צס"י תרכ"ט:

(ז) **ובתנים** כאלה סנוחצבין זל"ז ע"י חובי צרול שקורין דראט ל"ע דאף דהדראט אין טס כלי עכ"י ואינו נק"ט נכ"מ כיון דמחזיק הקנים שלא יתפרדו אולי הוי נענוד ולהקוצרים דאזלינן צתר הנעמיד נעשה כולו ככלי נוחכות וע"י צתש"ו צ"ג יו"ד ח"צ ס"י ק"ד לענין נוקיה שחוטט כה"ג וניהו טס הוי נענוד גנור וצ"ד דהוי רק חיבור כ"ס נראה דל"ד לנענוד וגם צנעמיד גופ"י דעת החס"ס דלענין קבלת עוונאה לא אזלינן צתר הנעמיד וע"י צתש"ו צ"ג טהסיג על"י צה ונכ"מ נראה דלא ניקרי נענוד כ"ס חיבור ארעי:

סי' י"א

לכבוד הרצ הה"ב' ונהר"ר אהרן וויינבערג (ז"ל) אצד"ק יענדזוב יע"ח:

כז לנכון הגיעני קונטרסו אשר האריך הרחיב לפלפל צחכונה וללמוד זכות על אכילת דגים קארטן טאובלים אותם צלי צדיקה וכן אכלו אצותינו מאלו ורבים נעדרעים צאטר שמלחו עליהם כונה חולעים צדוקים כנו"ש צח"א כלל ל"ט שצפרחא נחפרסים האיסקור וקורין אותם פילן לייז:

הלולצים נטליכין את התכריך לחוץ אם נוחר לככך צקנים הללו כוכה של נג"י ונחלקו צה חכמי לצ ורלו"ס טאציע חו"ד צה.

(א) **והנה** וי"ט צטס החכם האוקר נטוס דנוקצב עוונאה כמו תכריך הכלים כדאיתא צפכ"ד דכלים נ"י"צ לעני"ד ל"ד לתכריך הכלים דטס היינו טהכלים ככנסין תכריך ונעטה עור התכריך קיצוב כיון טנוכרך מכל הלדדים קצ"י והתכריך עולה על גציהן וכי"כ צס' הפלרת ישראל צמטנטי סכדומ"ח צוילנא צמטנה טס אצל הכא אף טכורכין הלולצים צתוכס אין זה קיצוב כיון דלמטה פתוחים, אצל וי"ט החכם הנחיר תכריך הכלים היינו דווקא טהכלים נוקצבין עוונאה נטש"י"כ הכא טהלולצים חינם נוק"ט אינו נראה כיון דנודין כלי קיצוב קאתינן עלה חין נפ"מ צמה טנוקצב:

(ב) **וראיתי** צתפ"י טס נטננה י"ד צהא דתכריך צצלי צני לוי עהורים דכי הטעם דהן טל הקדש ואסורים נחאה לא וניהצצ כלי השמישו טל אדם ולהכי אינו נוק"ט יעו"ש ודצרו תנוהים דהא כלי טרה נוק"ט כנופורט צפסחים פ' וצכ"ד ואף אס אינו נוק"ט כיון דתכריך כלים ענאל נטוס קיצוב אין נפ"מ צמה טנוקצב, וצנוחכ"ה אישתנוטתי"י דצרי החוקי צילה י"ד צטס הר"ט ונאייצבל דנוט"ה פרוכת ענאל דכשה"י נוסחים שפוכת ננוקוס לנוקוס נוחן הכלי לחוכה ח"כ יש תורת כלי עליו יעו"ש וע"י הכוונה דטנוה נטוס תכריך הכלים אף דהכלים טנותכים צכו"י הוי כלי קודש וע"י רחצ"ד צפירושו לתנויד כ"ט ד"ה וטלג טכי דכלי איסקור נחאה נוקצב עוונאה כיון דאס לא היתה אסקרה צנחאה ה"י ראוי להשתמש צו ומיישב צה קוי החוקי צילה הכ"ל דאנאי פרוכת ענאל הא אין השונט רשאי לחנוט צו דאעפ"כ כיון דרק איקוה"י ננוטעו הוי שפיר כלי נוק"ט יעו"ש:

(ג) **ובנ"ד** נראה דהוי כחיק הכלים דנוצאר צפט"ז דכלים נ"ח כונה חילוקים צה ולפי הנוצאר צפיה"מ טס חיק הכלים דטנוה היינו כשמשמש את הכלי צין צטעת ונלככה צין שלא צטעת ונלככה וכ"ה צח"ר להגר"א ז"ל טס וצתפלרת ישראל דנוט"ה חיק נכלים עהור דהחיק הוא רק צטעה טאינו משתמש צכלי לשמור הכלי ח"כ טעמי"ט רק שלא צטעת ונלככה עהור יעו"ש ח"כ נכ"ש הכא דנוטנש לולצין רק טעמי"ט עראי לשמור צדרך דעהור ועוד דצתיק הכלים כל טעוונאה נטוס דנעשה נטפל לכלי כעין יהות וצה בטאין הכלי נוק"ט גס החיק עהור:

(ד) **אך** יש לעיין דכפי הנראה קוסרים לנטעה ולנועלה הקנים הכ"ל צכדי סיחזיו הלולצים ולא יפלו לחוץ וע"י הקסירה נעשו אז הקנים כלי ט"ס צו ציה קצוב וכיון דיש לו קיצוב ח"כ אין כ"מ ונה שמשמש רק שלא צטעת ונלככה כנו"ש הרע"צ ז"ל צפט"ז דכלים טס להדיא אף טראיתי צס' נטננה אחרונה טס טכי דגס צ"ט לתיק קיצוב לנטעה עהור ולי"ד לטק דטק נוחטין צו דצרים קטנים שלא יתפזרו ונטלטלן ע"י הטק והוי קיצוב אצל תיה נכלים יכול לטלטל הנצל צלא חתיק והתיק הוא רק לשמור ונלכלוך יעו"ש אצל דצרו צה הנווהים ואין טוס הצדל צין קטן לגדול ומה טה"ר נהא דתכריך הכלים ענאל

שאלות ותשובות

י"ד סימן עו דברי יואל רמז

ולסתום הנקב במקום הפקק וכן הוא שם גם היום כאשר שמעתי והלוי"ה שגלה זידכם גם צעירכם לעשות חיקון זה חלילה לכם לזטלו.

הרצנים שעושין כזה של תורה להעביר על דעתם ולעשות שלא כדעת, ולהם נמסרה המקוה, והמקום אינם בני תורה, ואין לנו מדברים מדבר המותר לגמרי כמו רביה והמשכה אלא מדבר שבאמת אסור לעשותו, האריך יאל כלפי חוץ שנעשה זה צרשוחכם, וצמשה (אבות פרק א' משנה י"א) חכמים הזהירו צדצריכם שמה תחובו חובת גלות וחגלו למקום. מים הרעים וישחו החלמידים ונמלא שם שמים מתחלל, ופירש הרע"ב לכן אמרו שמה תחובו חובת גלות שאף על פי שבמקום שאתם צו אין שם מקום לעשות יש לחוש שמה יגרום החטא ותתחייבו חובת גלות וחגלו למקום שיש שם אנשים שמראים פנים צהורה שלא כהלכה עכ"ל ועי"ש, וצעורה"ר כבר נתחייבו חובת גלות וגלוינו למקום מים הרעים ר"ל עאכ"ו שצריכין לזכר מאוד.

וב"ש שהוא תחבולה למראית עין לשרי המדינה והרה"ק, אינו חושש שמה ח"ו כפיך שהוא תחבולה למראית עין הוראים שיסברו שלא ישחמשו צמגופה אלא בהפאמפע וישחקו כעת ושוב אח"כ כשיהיה נעשה המגופה יסירו את הסוגר שמתחת הקרקע וישחמשו רק בהמגופה, וכיון שיהיה נודע שנעשה המגופה בהסכמתכם אף אם תלשקו אח"כ שלא היה הסכמתכם אלא מפני מראית עין להטעות השרים והרה"ק תהיו ח"ו מהלועזקים ואינם נענים, וצפרע אחר שחשבו משם כמעט צרור שיחזור לקלקולו, אבל אינו חושש שיהא תחבולה ה"ה"ר ובמייית עינים להכשיל חיקף אף צעוד שאתם שם, והלא צעמנו כתב שהתנגדות הרה"ק היא עזר שנעשה שלא צרשוחו ושלא צרזנו ומה יתפיים צזה שחמשו להטעות את השרים אם עדיין חמשו ע"י הפאמפע שהוא דבר שנעשה שלא צרזנו ופן יתגלה הדבר לאזני השרים ע"י המתנגדים ואז יהיה גרוע יותר כי יותר ישיגחו השרים עליכם ועל המקוה ע"י ששיתם שלא כדון נגדם, ושיהיה צסוד גם מהרה"ק זה וודאי א"א ואמרו חכ"ל ערכין ע"י כל מילתא דמיחאמרא צאפי חלתא ליה צה משום לישנא צישא, ופירש"י ז"ל שהבעלים אמרוה צפני ג' המגלה אותה אינו לשה"ר שזה גילה דעתו מתחילה שחם מגלה אותה אינו חושש דמידע ידע דסופו להגלות, וק"ו למעשה שעושין בכל יום. גם הלא הרא"ש ז"ל חובר צמתללה צסוכה אף אם עשהה לסיכוך שלא יעשו העולם הגם שהוא עומד ולווח שששהה לסיכוך ואינו רואה להעלים זה משום אדם עכ"ל אחר לעשות דבר שאפשר לעשות צו וריכים חירוים למה לא אפר צסולווח כ"ל, אבל ק"ו צ"ב של ק"ו צזה שמפני פחד השרים והרה"ק יערכו הרצנים להגיד כלפי חוץ שששו המגופה של מתכת צתחתית המקוה להויה המים וצודאי יאמרו צחוץ החירו פרושים את הדבר ופיק מויה חורצה, ועיין צחש"י ריב"ש סימן קכ"ה שהארין שם לצאר דצצ"י והמשכה מותר לכו"ע וכוים לצסוף ואין לגזור שמה יעשו שלא צצ"י או שלא צהמשכה שאין לנו לגזור מעצמינו יותר ממה שגזרו חכמים ואפילו כשאין בני תורה לפי שהכשר המקוה לא לכל מסור כ"א לריון ולחכמים עכ"ל, הרי שבמקום שאין בני תורה היה מבראו לגזור אף צצצ המותר לגמרי שלא גזרו ציה חכ"ל כלום זולת הטעם שאין הכשר המקוה מסור אלא לריון ולחכמים, אבל עכשו צעורה"ר שאינו כן כאשר כתבתי למעלה וכאשר אתם רואים שמכריחין את

תנבסו עוד להרבות ריעים על הרה"ק ולבקש מלפניו צתחמונים שלא יעמוד על דעתו צענין חמור כ"כ וייה צה לרצנים המצטערים על כשרות המקוה ולצם כואב להם שלא להכשל ח"ו. והש"י"ת יהיה צעורכם ויתן לכם חן ושלל טוב צענין אלקים ואדם ויילכם מכל רע ותחליחו בכל דרכים עדי חכה לראות צמברה צישועת כל ישראל ושמתחן.

זכנו ידו דושה"ה צאה"ר מלפני לישועה קרובה. צעה"ה עש"ק לכו תרומה ה"הש"י"א לפ"ה, פה צרוקלין י"ו

הק' יואל טייטלבוים

סימן עו

צ"ב, ג' ויקרא חשט"ו

שלו' וכפ"ם אל כבוד ידידי הרב המאוה"ב חו"ב החסיד המפואר יו"ש כש"ת מוה"ר יצחק צבי דיינש שליו"א, שה"י אב"ד דק"ק סענדרא, וכעת בווינא יצ"ו.

אחדשת"ה, הגיעני מכתבו צצצ המקוה וכה ערידנא טובא, אלא יען שכתב לי גודל הנהיאות הנני להשיבו צצצ שאלתו שהאינשינער אינו רואה להצטיח על כותלי המקוה והצורות שיהיו חזקים לצלי יסדוק אלא אם יתן צחוך בצעטאן חוטי צרל הנקרא חיון צעטאן ומסתפק וצואל אם להתיר זאה. הנה ראשית אכתוב לו

ברג"ה א יואל טייטלבוים

הוא ז"ל מודה לסברת הנוצרי שכשר, וכן הוא עוד
 בהרבה גדולי אחרונים. ז"ל. שסמכו ע"ז להחזיר, וא"כ
 ק"ו צ"ד שהתם אלו רואים צדאי שיבא לידו פסול
 כי יחסר אח"כ מהשיעור שכבר התחיל המעשה המצוי
 לידו פסול צמה שגלעטן המים ואעפ"י כיון שהמקור
 עדיין כשרה אין זה הו"י ע"י עומאה, ומכ"כ צ"ד
 שעומד על לימטע שעכשוו הוא טוב וכשר צלי החושי
 צרל ואין עדיין שום התחלה של איבה פסול ואין החושי
 צרל אלא צשציל החשש שמה יסדק אח"כ שאין זה הו"י
 ע"י עומאה לפי סברת הנוצרי ה"ל ודעימיו.

שלפי ידיעתו יש עכשוו בעטאן. חזק שהוא ציוקר יותר והוא
 מוצטח לעמוד זמן ארוך צלי סדק וצלי זחילה, וזה אלו
 רואים פה עירנו צרוקלין יל"י שגששו מקורות מאותו
 הצטעאן ועצרו שנים רבים ולא נעשה שום סדק ולא שום
 זחילה, אך כפי השמעה יש מקומות שאין הצטעאן
 עומד כ"כ. בחוקפו ולכן יחקור וידרוש ע"ז אולי יש
 מליאות למנוע החושי צרל, והמעשה עוד שאם נחיים
 תחה הצטעאן מין זפת הנקרה סמאלע גם זה מעכב
 שלא יסדק הצטעאן, אמנם צמקוס שא"ל ויש צורך
 לעשות מאיין צעטאן יש על מה לסמוך להחזירו כאשר
 אצ"ר.

ובבתיים חו"ד סי' ק"א כתב על הנוצרי ואצ"ו החת"ס
 זל"ה שצמח"כ נעלם מהם כי צמרדכי (הלכות
 מקוראות סימן השמ"ד) מפורש דלא כוח' דגודע ציבולא
 ועשה צצצרה זו פלוגתא בין ה"ש והמרדכי וכתב
 על ה"ש שלא הרגיש שיש חילוק בין מה שכחב ה"ש
 ל"ש המרדכי. ולעפ"י לא נעלם מעיניהם הצבולאים
 של הנוצרי והתחם סופר וסייעתם דברי המרדכי האלו
 המצולאים צ"י שם צמקומו ואינו כלל נגד צצצרה,
 ומה שלא עשה ה"ש שום חילוק בין דברי ה"ש והמרדכי
 הם דברים צרוים, שכח"ס ה"ש שיש חילוק בין ה"ש
 והמרדכי דה"ש מייירי שאחר שהתחילה הזחילה צמקוי
 ונפסלה סתמה צצצר המק"ע והמרדכי ממחיר יותר
 דאף אם ערס שהתחילה הזחילה ולא נקרא עדיין שם
 פסול עלי' סתמה צצצר המק"ע שלא יבא אח"כ לידו
 פסול של זחילה ג"כ נקרא הו"י ע"י עומאה וסובר
 הכח"ס ז"ל שזהו מפורש נגד הנוצרי והח"ס ז"ל, אבל
 צלמה אף אם לו יהיבנא ל"י להכח"ס ז"ל מה שצ"ן
 מוצרי המרדכי דמייירי שרק צשעת טבילה צאה הזחילה
 והוא צצצר סתמה ערס שהתחילה הזחילה מ"מ אין זה
 כלל נגד דברי הנוצרי דכיון שפורש צצצרי המרדכי
 שזכרו שלא יהי' זחילין צשעת טבילה וע"ז כתב שאם
 מעכב זחילתו צצצר המק"ע אינו מועיל א"כ ע"כ מייירי
 עכ"פ צשעת הטבילה לולא אותה הסתימה של צצצר
 המק"ע היתה פסולה מטעם זחילין אין נ"מ כ"כ אם
 היתה הסתימה ערס הזחילה או אח"כ דעיקר אלו דנין
 על שעת הטבילה אם אז חלוו הכשר הטבילה צסיבה צצצר
 המק"ע שאם יקחו אז משם אותו דצצר המק"ע לא יהי'
 אז שום אפשרות לטבול שמה מטעם זחילין ולכן צצצר
 דהוי' אז צשעת הטבילה הו"י על ידי עומאה, משא"כ
 צצצרה דהנוצרי שכחב הנוצרי מפורש הטעם שאין המקוי
 נפסלה מטעם זחילין משום דהוי' זחילה שאינה ניכרת
 אלא דהחשש הוא שאם יושגך הזמן אף צבלעיה מועטת
 כו' שהוא זחילה שאינה ניכרת מ"מ סוף כל סוף יחסר
 משיעורו וע"ז סוצב סברת הנוצרי דכיון שהוא כשר

והנה לכאורה יש לדון צזה על שני עניינים, האחד כיון
 שהצרל מונע שלא יסדק ויזחלו המים יש לחוש אם
 לא הו"י הו"י ע"י עומאה כמו צצצרה ומעכב הזחילה
 צצצר המק"ע, והשני דכיון שהצרל ממעיד את הצטעאן
 יש לדון לדעת הסופקים דהכל הולך אחר המעמיד נמלא
 שיש לכל אותו הצטעאן דין צרל שהוא מעמידו ודינו
 כטבול צחוק צרל וזה חמור מן הרשון. והנה צששש
 הו"י ע"י עומאה צצצר כתב הנוצרי מהד"ת סי' קל"ז
 צצצרה דידו' שקצטו הנסרים צמקוי ביחידות של צרל
 והצציר דאף לשיטת ה"ש. (פ"ה מ"ה) שאם סתם
 הזחילה צצצר המק"ע נקרא הו"י ע"י עומאה מ"מ אין זה
 אלא התם שהמקור פסולה מטעם זחילין ונמלא דצמה
 שסתם הזחילה מטבר ומכשיר מקור פסולה לכן נקרא הו"י
 ע"י עומאה, אבל היכא שהמים נצלעין רק מטעם מטעם
 צאופן דלא הוי' זחילה ניכרת וכשירה המקור אלא
 צשצביל שגלעטן המים מטעם יחסר אחר זמן מן
 השיעור ויבא לידו פסול אבל כיון שעתה כשר לטבול צו
 ואין הנסרים צורמים שום עברה והכשר אלא מניעת
 הפסול שעתיד לבא אח"כ, צזה גם ה"ש מודה דלא
 נקרא הו"י ע"י עומאה. והח"ס צ"ד קלסו' לסברת
 זו לסמוך עלי' לדוגא, וצ"ה מהד"ק סי' מ"ד אף
 שהקשה ע"ז מהחוספתא מ"מ הוי' אח"כ לפי דברי
 התו"י"ע אלא שסוים צצצרה דידו' שהי' מיוסד כל
 המקוי' למטה צטסין של מתכות פסול אף לדברי הנוצרי,
 שלא החיר הנוצרי אלא התם שנסתם צנסרים שהנסרים
 גופי' כשרים ואין הפסול אלא צשצביל היחידות שקצטו
 צהנסרים אבל היכא שהמקוי' כולה מרופת צטסין של
 מתכות שמק"ע הוי' פסול דאורייתא צשצביל טבול
 ועומד ע"ג הטסין יעו"ש, ונראה מה זיהיכא שהוא
 עומד על צצצר הכשר אלא שהחרון הוא רק צשצביל
 היחידות שמעכב את הפסול שלא יבא אח"כ צזה גם

שאלות ותשובות יו"ד סימן עז דברי יואל רמט

עתה לעבול צו גם צלי הנסרים כלל כי עדיין לא חסר משיעורו גם אין לו דין זוחלון אח"כ אין הנסרים גורמים שום עברה והכשר אלא מניעת הפסול שעתיד לבא אח"כ. וזה סברא צורה שאינו ענין כלל לדברי המרדכי, גם הכח"ם ושאר פוסקים המשמשים בסברא זו מיידי רק באופן הנ"ל.

ומה שנתח החת"ם ליישב מדברי ר"ת צרכי ד"י פירס עליה סדין, צעביל דנראה דגם שם מיידי באופן שאם יקה הסדין עתידים עלי הסכך להתייבש או לגשור מטע מטע עד שיבא לידי כך שיבי' חממה מרובה מללחה, וא"כ אם יקה אז הסדין משם כשרה עדיין הסוכה אלא שהוא מונע על העתיד שלא יבא לידי פסול כמבואר זה בחת"ם בדברי השואל, ולא נראה צענינו לדחוק דמיידי רק באופן שאם יקחו הסדין חיבף באחרו רגע יפלו רוב העליון ויהי' חממה מרובה מללחה, ולכן תי' לו החת"ם ז"ל תי' מירווח שכן הוא האמת שאז"ל שם כלל טעם הפסול צעביל מעמיד בדבר המק"ט שאם הוא כשר אז ואינו אלא מונע הפסול על העתיד אין צוה חשש אלא טעם הפסול הוא צעביל שיושב תחת הסדין כאשר ציאר שם מילתא צעמא, ומהחוימה על הכת"ם שכתב לדמות שני עניינים שאין להם שום דמיון כלל.

אמנם באמת אף גם זאת מה שכתב להעמיס בדברי המרדכי דמיידי באופן שסתמה ערס החולת החזילה אינו מוכרח כלל בדברי המרדכי כי כתב סתם שאם מעבד זחילתו בדבר המק"ט אינו מועיל ואפשר לפרש בכל אופן ואופן, ודברי הצי"י צוררים מה שלא עשה חילוק בין דברי הר"ש והמרדכי כי מלבד שאין הכרח כלל בלשון המרדכי גם צעיקר הסברא ז"ל דלא סבירא לי' כלל לחלק בין אם קדמה החזילה או הסתימה דצעיקר הוא רק צעמט העבילה אם הוא גורם אז את ההכשר כמבואר למעלה, ולדינא גם הכת"ם מסיק להקל צוה מחמת שהצ"א שאר ראשונים דפליגי על המרדכי, ולפענ"ד כ"ז אינו מוכרח אלא העיקר שסברת הנוצ"י והחת"ם צוה הם דברים צוררים לכוי"ע צלי שום חולק.

ובספר יוצצ משרים מהגאון מעשעצין שליט"א סי' 5' הקשה למה לא העירו מהעו"ז במקומו ס"ק ס"א דמחמיר לסתום הנקבים שלא יבואו המים בדבר המק"ט אלא לא ס"ל כהנוצ"י ואפילו הנקב"כ שם דמוקל אינו מקול רק משום שעדיין אינו מקוב, גם מהד"ח הבין שהוא מחמיר יטן שהקשה מהתוספתא, ולכן לא הקיל אלא שם צעבדא דידי' שגם לולא הכחלים הי' מחזיק.

ולפענ"ד כ"ז אינו צעבדא לא נעלם מהנוצ"י והחת"ם וסייעתם דברי העו"ז והנקב"כ שם במקומו, אבל דברי העו"ז אינם ענין כלל נגד סברת הנוצ"י וסייעתו שהם מיידי היבא דהמק"ט כשרה לפנינו ואין מדבר המק"ט שום תועלת להכשירו אז כ"א על העתיד, ועי' ר"ש פ"ה דמקואות משנה ה' שכתב דאף ר' יודא דפליג ומכשיר צמעבד החזילה ע"י דבר המק"ט מ"מ ז"ל דמודה היבא שהצ"א המים ע"י דבר המק"ט דפסול ואף שאני הכא שהמק"ט עשוי ושלם, ועוד"ז כתב הרא"ש שם בלשונו דמשי"ב מכשיר ר' יודא כיון שהמק"ט כשר וע"י דבר המק"ט הוא מונע שלא יפסול, ולצדק נטה לגמרי מפי' זה מחמת קושיות, וא' מן הקושיות היא דלא מסתברא לי' כלל למימר אף בדרי' יוסבי לדמות זה להוי' ע"י עומאה כיון שהמק"ט כשר ואף מונע פסולו ע"י דבר עמא ועי"ש, ז"ל כותבם דאף שהמק"ט פסולה מעטם זוחלון מ"מ כיון שמתעלם המים שבמק"ט כשרה כולה הוי מניעת החזילה רק מניעת הפסול לא הויית המק"ט, וא"כ אף לפי דעת הר"ש דרי' יוסבי פליג צוה וסובר דכיון שהמק"ט פסולה עכ"פ מעטם זוחלון לכן המעבד החזילה עושה את ההכשר והוי ג"כ הוי' ע"י עומאה, אבל הצי"י דלא להבוסף עלה שאם המק"ט כשרה לגמרי אז צעמט העבילה ואין צוה שום חשש פסול אף מחזילה אלא שעושה צעביל העתיד צודאי שאין שום סברא צוה לומר דנקרא הוי' ע"י עומאה, משא"כ צדק דהעו"ז שהמק"ט פסולה לגמרי מהשא"זין צרכי ואין שום אופן לבא שם לידי הכשר מקוב צעלם המים זולת ע"י הסתימה בדבר המק"ט לכן סובר העו"ז דזה נקרא הוי' ע"י עומאה שכל הכשר המק"ט מתחלה יעשה רק ע"י אמנעות דבר המק"ט, והנקב"כ מכשיר גם צוה צעביל שעדיין אין כאן מק"ט, אבל היבא שהמק"ט שלימה וכשירה צלי שום חשש ופקפוק אף צלי דבר המק"ט זה ודאי עדיף יותר וכ"ע מודה. ועכ"פ ז"צ שאין מדברי העו"ז והנקב"כ האלו שום ראי' נגד הנוצ"י והחת"ם ודעימני' ודעתם הגדולה מכרעת דזה כשר לכ"ע. ומה שהצ"א מהד"ח שהקשה מהתוספתא, הלא אח"כ תירץ קושיותו לפי דברי התו"ט, אלא שצעבדא דידי' מסיק להחמיר יטן שעומד על הטסין וכח צוה פסול אף לדעת הנוצ"י צעביל שעומד על כלים שמק"ט, אבל צעבדא דהנוצ"י שעומד על הנסרים לא פליג עליו ומראה שגם הוא ז"ל מסכים צוה להנוצ"י שמכשיר.

וב"ב כתב דלא אהניא לי' דברי הוצצ משרים יטן שמיידי צמעיון, משום בא לא תירא, דזה שהוא מעיין לא כתב אלא לרווחא דמילתא ומבואר שם שמתיר גם בלא"ה, אבל מטעם אחר לא אהניא לי' שהוא אינו מתיר

אלא בשביל שגם לולא הכתלים הי' מחזיק וי"ל שבי' שם מרוקף באיזה אופן שגם לולא כתלי הלימענט לא היו נאצדין המים, אבל סתם הפירות שצקרקע שעושין שם לימענט נאצדין המים ונצלען חוקף בחזילה ניכרת בלא עשיית הכתלים ובאופן זה לא התיר צדוצב משרים, אבל כבר ציארתי דדברי הנוצ"י והח"ם וסיועתם צרורים להכשיר דכ"ע לכ"ע.

ב

אמנם לכאורה דא עקא דכיון שחזעי צרל מעמידין את הלימענט לדעת הפוסקים דהכל הולך אחר המעמיד אי"כ יש לאותו הלימענט דין כלי מתכות כיון שהמתכות מעמידו והיו לכאורה בטובל בכלי מתכות, וזהו א"כ ראי' מדברי הנוצ"י דמייירי בנכרים הקצועים צקרקע וי"ל שכל נכר צפ"ע ואין הנכרים ראוים לעבול בהם צפ"ע כי לא נתחברו ואין היתדות מעמידין כלל את הנכרים אלא מתכרים אותם צקרקע שועמדו שם לעבב זחילה המים, אי גמי אפי' חציבה שהנכרים משולבים ומחוזרים זה בזה צדבר שאינו מקב"ע וי"ל ליתדות של צרל אלא בשביל לקבעה צקרקע לעמוד שם היטב, שאין חשש שיהיה להנכרים דין כלי מתכות כי אין היתדות מעמידין את עטם הנכרים אלא שגורמים בקציעותם לעבב זחילה המים, וזהו שפיר מועיל סדרת הנוצ"י, משא"כ כאן שהחזעי צרל מעמידין את עטם הלימענט וי"ל דהוי כולו ככלי מתכות ועי"ז אין ראי' לכאורה מדברי הנוצ"י דיש לחלק בין הנושאים כמובן, ואולי דינו כמו שאוסר הד"ח כשהוא מרוקף צעטין של מתכות. וצדוצב משרים שהתיר מטעם שמחזיק המים אף צלי הכתלים לא הרגיש לבאר שזה אינו מועיל אלא נגד החשש של הוי' עי"י עומאה אבל לא נגד החשש מה שהוא עובל באותו הלימענט שהצרל מעמידו, ואם לא הונח לו בסדרת הנוצ"י נגד החשש של הוי' עי"י עומאה כש"כ שאינו מועיל נגד החשש שיש להלימענט עצמו דין כלי מתכות.

לזה אם היתדות מעמידין את החציבה ולא דיבר. אלא מהו"י עי"י עומאה. ואין ללמוד משם היכא דמתכות מעמיד את החציבה, אמנם אעפ"י כחז שהצדרא בעלמה היא נכונה שאם אין לריך עתה להמעמיד אלא בשביל העתיד שיחקיים זמן יותר אין לדנו כמעמיד אלא שלמעשה ראונו שישאלו עוד רב מוצחק שיסכים לזה ועי"י"ש. וצדוק הסי' בהשמעות מהגהות צהמ"ח כתב שאף שאינו ז"ל מספקא לוי' בזה אבל חיזק דבריו שכן מצוהר גם בהלק"ט סי' עי"ז לענין הכל הולך אחר המעמיד צעבולה כלים, והצוה עוד ראי' נכונה מפ"ג דמס' כלים משנה הי' הטופל כלי חרס הצריח וכו' וכן בחידוק הקרוי צפי' הרע"צ שם, וצ"ח"ר מהגר"א ז"ל מצוהר יותר שכתב אע"ג דקרוי ריכה לחידוק דעוללה היא להשבר זריכה חיזוק הואיל והשתא מיהת צריאה היא ולא ריכה לחידוק מעברי רבנן. הנה מה שהציא מהלק"ט צעבולה כלים לא הי' צידו ספר הלק"ט כמו שכתב בעלמו, ובאמת בהלק"ט לא מייירי כלל מעבולה כלים אלא משופר שגלדו דק ועשו לו חשוקים של צרל שכתב כיון דעדיין אין ריעותא מותר להקוע בו והוצא זה גם בצ"ה"ט ה"י ר"ה סי' הקפ"ו סי"ק ט', ואולי אין לדמות לשופר ששם חלוי רק מהיכן הקול יואל, אבל ממשנה דפ"ג דכלים ראי' נכונה.

ג

ובשן"ת מהרש"ם ח"א סימן צ' בהחלה נמשך ג"כ אחר דברי צ"ש והגהות מה שהציא מהלק"ט וממשה דכלים, אלא שאח"כ כי שיש ראי' להיפך מדברי החוס' יומא דף ע"ב ע"א ד"ה שמעמידין לפיון שבי' וי"ל: כ"ל דאפילו ציפוי זהב שעליהן צעל לגבי ידיהו דצבל דוכחי העץ צעל לגבי המתכות לענין עבילה ולכל מיילי דאמר הכל הולך אחר המעמיד וכו' וצ"ע שטים אינו כן שהרי שלחן וכו' ויליף החס' מקרא עכ"ל, והרי החס' העץ הי' עומד גם צלא הציפוי ואפ"ה מיתשב הוצב למעמיד אי לאו קרא דקמ"ל דהציפוי צעל לגבי העץ ועי"י"ש, ומשמע שם דמש"ה נטה מהיתר זה.

ולפ"ע א"כ אין מדברי החוס' האלו ראי' להלכה שהרי החס' צהשלחן לא בשביל שהציפוי הוא המעמיד הולך ללמוד מקרא דדינו ככלי עץ, אלא החס' טעמא אחרינא הוא כמצוהר בצוף חגיגה דף כ"ו ע"ב שהציא מהמשנה דכלים דכ"מ הולכין אחר הציפוי ועי"י"ש צחוי"ט פ' כ"ב דכלים מ"א שהציא חילוקים בזה, וככ"מ על הרמב"ם פ"ד מהלי כלים ה"י ד' מצוהר צאורך שיטת הרמב"ם ושאריו הראשונים דפלוגי אבל לכל הדיעות אין

והנה החת"ם צחש"י סי' ר"ו צגיגית שנתחקה צחצושים ויתדות של צרל שלא יתקלקל לעתיד על ידי כובד מים והטובלים כתב לדמות זה לדברי הנוצ"י דכמו שכתב הנוצ"י לענין הוי' עי"י עומאה דכיון שאין לריך לה עתה אלא בשביל העתיד אין לו דין הוי' עי"י עומאה כמו כן הוא צדבר המעמיד שאם אין לריך להמעמיד עתה אלא בשביל העתיד אין לו דין דבר המעמיד ואינו ככלי מתכות. ובחש"י בית שלמה יו"ד ח"ב סי' ס"ד חולק על החת"ם במה שכתב ללמוד זה מדברי הנוצ"י שאינם ענין כלל לזה והנוצ"י לא נחית כלל

שאלות ותשובות יו"ד סימן עז דברי יואל רנה

זו שהבדל מעמידו מתחלה יש לו דין מעמיד, אבל בכלי שנעשה ונגמר ועומדת במעמדה בלי חשוקי בדל וא"ל לחשוקי הבדל אלא בשביל העתיד שלא יתקלקל אין לזה דין מעמיד כסדרת החת"ם והצ"ש, אבל לא הולכרו גם לסברא זו אלא בנדון דידכו דמיירי בכלי עץ שלעתיד יוכל להשתבר ולהצטל מניחות כל הכלי, ומש"כ בני"ד אם עושין לימנעט חזק שאין דרכו להצטל לגמרי אף באורך הזמן ואין החשש אלא בשביל שלא יסדק, זה ודאי עדיף מנדון החת"ם והצ"ש כאשר ביארתי למעלה.

1

76 וקצת יש לי הרהורי דברים עוד שהרי פלוגתא התנאים בשש"ס אם הולכין אחר המעמיד או אחר עגם הכלי, ככ"מ שמזכר פלוגתא זו בש"ס מיירי רק שהמעמיד הוא ודאי, כמו בפ"ק דשבת בויקב והט"ף לתוכו אצר שאנו רואין בודאי שא"ל להכלי להחזיק כלל ע"י הנקב בלא האצר, ומכש"כ בשבת ד' נ"ט ע"ב בצבעת וחותמה וסולם ושליבותיו שהמעמיד הוא ודאי, וכן כמה שדיברו הראשונים ז"ל בכלי עץ הנעשים בחשוקי צרל שפי' הביי שתחלה עשייתם הוא כן באופן שאנו יודעים בודאי שהבדל הוא מעמיד ואין לו מניחות באופן אחר, וזהו הוא דפליגי אם הולכין אחריו או לא, אבל בהלימנעט החזק שאנו רואים הרבה פעמים שמתקיים זמן ארוך בלי שום סדק ואינו אלא חשש מספק שלפעמים הוא נסדק מני"ל דפליגי גם בכה"ג לומר שהולכין אף אחר ספק מעמיד נגד עגם הכלי הלא אין ספק מני"ח מידי ודאי דכיון דאיכא תנאי דאף ודאי מעמיד אין הולכין אחריו שאינו דוחה עגם הכלי שהוא עיקר אלא דבזה מנינו פלוגתא אבל בספק שלא מנינו זה בש"ס ובראשונים מני"ל לחדש דפליגי גם בכה"ג, וכבר כתב הח"ל ז"ל (סי' קל"ד) שזה כלל גדול ועיקר מייסודי התלמוד דלמעט צפונתא עדיף. גם אולי כיון שהיא פלוגתא הפוסקים אם הולכין אחר המעמיד אף בודאי מעמיד וע"י פ"ת בזה אלא שאנו מחמירין מספק א"כ היכא שהמעמיד צעמנו ג"כ אינו אלא מספק ו"ל דהוי ס"ס. אבל יען שזה הוא הערות חדשות שלא נחבאר כלל בפוסקים ל"ע אם לרף זה לדינא, אף מה שכתבתי למעלה הוא לפעני"ד הערות נכונות.

2

עוד יש לנו היתר בזה שאם החוטי צרל נעשו מתחלה לשמש עם הקרקע בזה מתיר גם הד"ח שם סי' מ"ד אף בעומד על העסין של מתכות, אמנם רחוק המניחות

שיהי' חוטים כאלה שנעשים מתחלה בנתי חרושה ע"ש כך כי גם אם ילך לבתי חרושה יתנו לו רק ממש שמוכן לפניהם, אלא שיש לז' היתר בזה לוקח עכ"פ חדשים שיודע בטח שלא נשתמשו בהם מעולם ולא ירדה עליהם חורת עומתה בזה דעת הנוצ"י שם סי' קל"ז דכשנעשה מתחלה ללורך מה שיראה יעשה צו הוי כנעשה לקרקע, אבל על סברא זו פליג הד"ח ומש"כ אומר בטעם של מתכות, ויש מקשים על הד"ח מן המשנה דפ"ח דכלים ומדברי הרמב"ם בזה, אבל באמת לק"מ וישבתי דבריו ז"ל בעוטו"ד ולא ראיתי פה להאריך בזה שאינו נפק"מ לני"ד, וזה ודאי שאין לעשות מקוה שכתב עלי' מרן הד"ח זלה"ה שהיא פסולה, אבל בני"ד נראה שהוא כבר גם לדעת הד"ח ז"ל, ראשית לא התמיר הד"ח אלא בעומד על העסין של מתכות, אבל היכא שעומד על הכסרים ואין הפסול אלא בשביל היתדות שנקצו שם להחזיקם על היתדות בזה לא פליג הד"ח על הנוצ"י שמחיר, וכן הוא גם בזה שעומד על הלימנעט ואין החשש אלא בשביל החוטי צרל שנתונים בתוכו להחזיקו על העתיד ודמי ליתדות שהוא גולמי כלים ואין צו תועלת אלא בשביל העתיד, שנית נראה שזה עדיף מיתדות כיון שגובה בתוך הלימנעט דרך ציון וכי' שם גם ד"ח באותה השורה דמה שהוא דרך ציון ממש כמו כיוסם אבנים שכתב הרשב"א בחש"י (ח"א סימן ה"ח) לכולי עלמא הוי כקרקע וכשר, אלא שבהעסין סובר הדברי חיים שאין זה ציון אלא שנקצו צביון. והנה גם בהלימנעט גופא הוי מתחלה חיבה מפקפקים שהוא כלי שיכול לעמוד בפני עצמו ואף שלא נעשה הכלי אלא בצעת קביעתו בקרקע מ"מ לדעת הנוצ"י (מהד"ת יו"ד סימן קמ"ב) אסור לעבול בתוך כלי אף בקצבו ולבסוף חקקו, וזה' מברש"ם (ח"א סי' קמ"ה) החמיר, אבל כבר ביאר בשו"ת עמק שאילה יו"ד סי' מ"ז שאין בזה שום חשש שהוא עדיף מכלי שנקצו ולבסוף חקקו שאינו כלי כלל אלא ציון ממש כמו כיוסם אבנים יע"ש שהאריך, גם הד"ח בזה' מקוואות (ס"ק ל"ו) האריך עובדא בראיות שבציון ממש אין שום חשש, והצ"ש בחש"י חו"ד ח"ב סי' ס"ד כתב על כך עובדא שבח"ס יו"ד סימן ר"י עשו התיבה ע"י קביעת נכרים בקרקע באופן שהקביעות והחקיקה צאים כחתם שזה עדיף מנקצו ולבסוף חקקו כיון דהוי דרך ציון ממש ופליג על החת"ם שהחיר בזה מעט דדמי לקצבו ולבסוף חקקו, ובאמת כי עיקר החילוק בין אם הוא דרך ציון הוא גם בנוצ"י עצמו שם צ"ס קמ"ב שכתב להלן דבאבן אחת אף שנקצו ולבסוף חקקו אסור לעבול צו נדה וזה דאורייתא ובכיוסם אבנים הרבה דהוי ציון כשר לעבול בתוכו אפילו נדה וזה דאורייתא, והפה שאסר בקצבו ולבסוף חקקו מתיר היכא דהוי ציון ממש. ובטעם של מתכות שנקצו